

बिरामोड नगरपालिकाको राजपत्र

बिरामोड, झापा, कोशी प्रदेश

२०८० साल १२ महिना ३० गते

सङ्ख्या : ५

भाग २

बाल अधिकार संरक्षण तथा सम्बद्धन सम्बन्धी कार्यविधि, २०८०

प्रमाणीकरण मिति : २०८० चैत ३० गते

प्रस्तावना :

स्थानीय तहमा बालबालिकाको हक, हित र अधिकारको सम्मान, संरक्षण, परिपूर्ति, पालना र सम्वर्धनका लागि नेपालको संविधान तथा कानूनमा भएका व्यवस्थाहरूको कार्यान्वयन गर्न तथा बालबालिकाको बचावट, संरक्षण, विकास तथा सहभागिताको अधिकार लगायत सर्वोत्तम हितको

सुनिश्चितताका साथै बालभैत्री स्थानीय शासनको प्रवर्द्धन गर्न बाझ्छनीय भएकोले, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११(७) तथा बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ६० ले दिएँहो अधिकार प्रयोग गरी विर्तमोड नगरपालिकाको कार्यपालिकाबाट यो कार्यविधि पारित गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

- (१) यो कार्यविधिको नाम “बाल अधिकार संरक्षण तथा सम्वर्धन कार्यविधि, २०८०” रहेको छ ।
- (२) यो कार्यविधि विर्तमोड नगरपालिकाको स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशन भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा-

- (क) “ऐन” भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ भन्ने सम्फनु पर्छ ।
- (ख) “कार्यविधि” भन्नाले बाल अधिकार संरक्षण तथा सम्वर्धन कार्यविधि, २०८० सम्फनु पर्छ ।
- (ग) बालबालिका भन्नाले १८ वर्ष उमेर ननाघेका व्यक्ति भन्ने सम्फनु पर्छ ।
- (घ) “बाल क्लब वा बाल समूह” भन्नाले बाल अधिकारको संरक्षण तथा प्रवर्द्धनका लागि १८ वर्षसम्मका बालबालिकाले यस कार्यविधि बमोजिम विर्तमोड नगरपालिकामा दर्ता गरेको बाल क्लब वा बाल संस्था सम्फनु पर्छ ।

- (ङ) “बाल कल्याण अधिकारी” भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ६१ बमोजिम विर्तमोड नगरपालिकाको कार्यपालिकाले नियुक्त गरेको वा तोकेको बाल कल्याण अधिकारी सम्फनु पर्छ ।
- (च) बाल कोष भन्नाले जोखिममा परेका तथा विशेष संरक्षणका आवश्यकता भएका बालबालिकाको संरक्षण सहायताका लागि विर्तमोड नगरपालिकामा खडा गरिएको बाल कोष भन्ने सम्फनु पर्छ ।
- (छ) विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका बालबालिका भन्नाले ऐनको दफा ४८ बमोजिमका बालबालिका भन्ने सम्फनु पर्छ ।
- (ज) “बाल सञ्जाल” भन्नाले विर्तमोड नगरपालिकामा सूचीकृत बाल क्लबहरूको समूहहरूको सञ्जाललाई सम्फनु पर्छ ।
- (झ) “समाजसेवी वा मनोविज्ञ” भन्नाले ऐनको दफा ६२ बमोजिम स्थानीय तहमा नियुक्त समाजसेवी, बाल मनोविज्ञ एवम् सामाजिक कार्य तथा मनोविज्ञान सम्बन्धमा तालिम प्राप्त गरी स्थानीय तहमा बालबालिकालाई सेवा दिने उद्देश्यले सूचीकृत व्यक्ति एवं सो सम्बन्धिभा विशेषज्ञता प्राप्त सूचीकृत संस्थालाई समेत सम्फनु पर्छ ।
- (झ) स्थानीय तह भन्नाले विर्तमोड नगरपालिका भन्ने सम्फनु पर्छ ।
- (ट) प्रमुख भन्नाले विर्तमोड नगरपालिकाको प्रमुख भन्ने सम्फनु पर्छ ।
- (ठ) उपप्रमुख भन्नाले विर्तमोड नगरपालिकाको उपप्रमुख

- भन्ने सम्भनु पर्छ ।
- (ड) वडाधक्ष भन्नाले विर्तमोड नगरपालिका अन्तर्गतको वडाको अध्यक्ष पदमा निर्वाचित व्यक्ति वा सो पदमा रही कार्य गर्न तोकिएको व्यक्ति भन्ने सम्भनु पर्छ ।
- (ढ) प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत भन्नाले विर्तमोड नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतलाई सम्भनु पर्छ ।
- (ण) समिति भन्नाले यस कार्यविधि बमोजिम गठन भएको विर्तमोड नगरपालिकाको बाल अधिकार समिति भन्ने सम्भनु पर्छ । यसले वडास्तरमा गठन भएको समिति समेतलाई जनाउनेछ ।
- (त) परिषद् भन्नाले ऐनको दफा ५९ बमोजिम गठित राष्ट्रिय बाल अधिकार परिषद् भन्ने सम्भनु पर्छ ।
- (थ) सेवा प्रदायक निकाय भन्नाले विर्तमोड नगरपालिकामा सेवा प्रवाह गरिरहेको सरकारी कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी, विद्यालय सोत केन्द्र, प्रहरी चौकी तथा यस्ता अन्य निकायहरूलाई सम्भनु पर्छ ।
- (द) प्रदेश मन्त्रालय भन्नाले कोशी प्रदेश सामाजिक विकास मन्त्रालय भन्ने सम्भनु पर्छ ।
- (ध) मन्त्रालय भन्नाले नेपाल सरकार, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय भन्ने सम्भनु पर्छ ।
- (न) प्रदेश समिति भन्नाले कोशी प्रदेश बाल अधिकार समिति भन्ने सम्भनु पर्छ ।
- (प) “संस्था” भन्नाले बाल अधिकार संरक्षण र सम्बर्द्धनका लागि प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई कार्यक्रम सञ्चालन गरिरहेका संघ/संस्था, संगठन तथा सामुदायिक संस्थाहरूलाई सम्भनु पर्छ ।

परिच्छेद २

उद्देश्य

३. उद्देश्य : यस कार्यविधिको उद्देश्य देहाय बमोजिम रहेका छन्
- (क) विर्तमोड नगरपालिकामा बालबालिकाको हक, हित र अधिकारको संरक्षण तथा सम्वर्द्धनका लागि कानूनी, नीतिगत, संस्थागत, संरचनागत, कार्यक्रमिक व्यवस्थामा स्पष्टता ल्याउने ।
- (ख) विर्तमोड नगरपालिकामा बालमैत्री शासन, बालमैत्री संरचना, बालमैत्री प्रक्रियाको अवलम्बन तथा प्रवर्धन गर्ने ।
- (ग) बालबालिकामाथि हुने सबै प्रकारका हिंसा, दर्व्यवहार, शोषण, अवहेलना, वेवास्ताको अन्त्यका लागि बहुपक्षीय समन्वय तथा सहकार्य स्थापित गर्ने ।

परिच्छेद ३

बाल अधिकारको संरक्षण तथा सम्वर्द्धन गर्ने

४. बाल अधिकारको संरक्षण गर्नुपर्ने :

- (१) विर्तमोड नगरपालिकाको बाल अधिकारको संरक्षण तथा सम्वर्द्धन गर्नु विर्तमोड नगरपालिकाको दायित्व हुनेछ। स्थानीय तहमा बालबालिकाको स्वस्थ जीवन तथा बाँच्न पाउने अधिकारको कार्यान्वयन र बालबालिकाको विकासका लागि बालबालिकामाथि हुन सक्ने दुर्घटनाको रोकथाम, जोखिमको न्यूनीकरण लगायतका प्रतिरोधात्मक र सुरक्षा सेवाका लागि विर्तमोड नगरपालिकाले देहायका

उपायहरू अवलम्बन गर्नेछः

- (क) विद्यालय व्यवस्थापन समितिले विद्यालय परिसरलाई पर्खाल वा घेराबार लगाई अवाञ्छित व्यक्ति तथा चौपायाको प्रवेशलाई रोक्नुपर्नेछ ।
- (ख) विर्तामोड नगरपालिकाले विद्यालय क्षेत्रको २० मिटर वरिपरिको बाटोमा सवारी साधनको गती अधिकतम २० किमि प्रति घण्टा तथा हर्न निषेधित क्षेत्र लागू गर्नुपर्नेछ ।
- (ग) विर्तामोड नगरपालिकावाट सञ्चालित स्वास्थ्य संस्थाहरूले अनिवार्य रूपमा न्यूनतम महिनाको एक पटक निःशुल्क औषधि र परीक्षण सुविधा सहितको विद्यालय स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।
- (घ) सामुदायिक तथा सरकारी स्वास्थ्य केन्द्रहरूले न्यूनतम वार्षिक २ पटक खोप, पोषण तथा मातृशिशु स्याहार सम्बन्धी कार्यक्रम वस्ती तथा विद्यालय स्तरमा सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।
- (ङ) विर्तामोड नगरपालिकामा निर्माण गरिने भौतिक पुर्वाधारमा बालबालिकाको सुरक्षाको सुनिश्चितता गरी मात्र अनुमती प्रदान गर्नुपर्नेछ ।
- (च) सम्बन्धित बडा समितिहरूले आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालित विद्यालयको ५०० मिटरको दुरीभित्र मदिरा, चुरोट तथा सुर्तिजन्य लगायतका सामग्री विक्री वितरण तथा उपभोग गर्न निषेध गर्नुपर्नेछ ।
- (छ) विद्यालय परिसर वरपर कुनै पनि चलचित्र, मादक पदार्थ, चुरोट, रक्सी तथा अश्लील साहित्यसंग

- सम्बन्धित तस्वीर, होर्डिङ बोर्ड, पोस्टर पम्प्लेट लगाएतका प्रचार प्रसार गर्न निषेध गरिएको छ ।
- (ज) १८ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकालाई सुर्ती, चुरोट तथा मदिराजन्य पदार्थ र अश्लील साहित्य तथा सामग्री विक्री वितरण गर्न निषेध गरिएको छ ।
- (झ) बालबालिकाका लागि अस्वथ्यकर र हानिकारक भनी प्रमाणित गरिएको खेलौना तथा खाद्य पदार्थहरू बजारमा विक्री वितरण गर्न निषेध गरिएको छ ।
- (३) (३) विर्तामोड नगरपालिकामा सेवा प्रवाह गरिरहेका विद्यालय, बालबालिकासंग प्रत्यक्ष काम गर्ने प्रत्येक सार्वजनिक निकाय तथा निजी क्षेत्र एवम् सामाजिक संस्थाहरूले बालबालिका विरुद्धको हिंसा वा बाल यौन दुर्यवहार रोकथाम गर्न, बालबालिकाको संरक्षण सुनिश्चित गर्न र उजुरीको तत्काल कार्बाहीको लागि संस्थागत तहमा बाल संरक्षण मापदण्ड निर्माण गरी लागू गर्ने अनिवार्य व्यवस्थाको लागि विर्तामोड नगरपालिकाले सहजीकरण गर्नेछ ।
- (४) विर्तामोड नगरपालिकाले बालबालिकाको संरक्षणका लागि देहायका उपायहरू अवलम्बन गर्नेछ:-
- (क) विद्यालयमा अवाञ्छित राजनीतिक गतिविधि, हस्तक्षेप तथा बालबालिका एवम् शिक्षकहरूको दलगत परिचालनमा निषेध गर्नेछ ।
- (ख) प्रचलित कानून बाहेक बिना कारण विद्यालय उमेरका बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना हुनबाट

- रोक्न वा विद्यालयबाट निश्कासन गर्न पाईने छैन।
- (ग) विद्यालयमा शिक्षक, विद्यार्थी, प्रशासक एवम् अभिभावक तथा आगन्तुकहरूले बालबालिकावीच कुनै पनि भेदभाव, शारीरिक तथा मानसिक एवम् यौन हिंसा र दुर्व्यहार, अवहेलना गर्न तथा बालबालिकामाथि शारीरिक एव मानसिक चोट पुग्ने दण्ड सजाय गर्न निषेध गरिएको छ।
- (घ) प्रत्येक विद्यालयमा सफा पिउने पानी, शौचालयमा पर्याप्त पानीको व्यवस्था, किशोरीका लागि महिनावारी प्याड तथा प्रारम्भिक उपचार बाकसको व्यवस्था गर्नेछ।
- (ङ) बालबालिकाविरुद्ध हुने हिंसा, दुर्व्यहार, शोषणका अन्त्यका लागि प्रत्येक विद्यालय तथा बालबालिकासँग कार्य गर्ने निकायले बाल सरक्षण मापदण्ड उजुरी र सम्बोधन तथा प्रेषण प्रणालीलाई लागु गर्नुपर्नेछ।
- (च) विद्यालयमा शिक्षा तथा अन्य सुविधाका नाममा धार्मिक द्वेष फैलाउने, धर्म परिवर्तन गर्न लगाउने र फरक जात, समुदाय, सम्प्रदाय तथा संस्कृति प्रति द्वेष तथा घृणा जगाउने कार्य निषेध गर्नुपर्नेछ।
- (छ) विर्तमोड नगरपालिकाले जोखिममा रहेका बालबालिकाको तत्काल उद्धार, संरक्षण तथा व्यवस्थापनका लागि बाल हेल्पलाईन नं. १०९८ तथा हराएका, वे वारिस पनेला परेका

- बालबालिकाको सकुशल उद्धार तथा व्यवस्थापनका लागि बालबालिका खोजतलास सेवा केन्द्रको नं. १०४ सँग समन्वय र सहकार्यको व्यवस्था गर्नेछ।
- (ज) विर्तमोड नगरपालिका तथा वडा कार्यालयहरूले बाल अधिकारको संरक्षण तथा सम्बर्धनका लागि शिक्षा र स्वास्थ्यका वजेट अतिरिक्त अनिवार्य रूपमा पुँजीगत वजेटको कमितमा १०% प्रतिशत विनियोजन गर्ने व्यवस्था मिलाउनेछ।
- (झ) प्रत्येक परिवारले आफ्नो परिवारमा जन्मिएका बालबालिकाको जन्मदर्ता प्रचलित कानून बमोजिम ३५ दिनभित्र गर्नुपर्नेछ।
- (ञ) प्रत्येक परिवारले ३ देखि ५ वर्ष उमेरका बालबालिकालाई प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्रमा, ५ वर्ष माथिका बालबालिकालाई अनिवार्य विद्यालय भर्ना गर्ने र नियमित विद्यालय पठाउनु पर्नेछ।
- (ट) कुनै पनि परिवारले आफ्ना बालबालिकामाझ र समुदायका बालबालिकामाझ लिङ्ग, जातजाति, रङ्ग, पारिवारिक हैसियत तथा शारीरिक र यौनिक अवस्थाका आधारमा भेदभाव गर्नेछैन,
- (ठ) कसैले पनि प्रचलित कानून विपरित बालश्रमको प्रयोग गर्न पाउनेछैन।
- (ड) समुदायमा कसैले पनि बालबालिका विरुद्ध हिंसा, शोषण, दुर्व्यहार गरेमा वा त्यस्ता घटना हुन लागेको थाहा भएमा नजिकको प्रहरी कार्यालय वा विर्तमोड नगरपालिकाको स्थानीय बाल अधिकार समिति वा न्यायिक समितिमा उजुरी

गर्नसक्नेछ । यसरी उजुरी प्राप्त भै सकेपछि
अभिलेख राखि कानून वमोजिम आवश्यक कार्वाही
गर्नपर्दै ।

- (५) वालबालिकाको सर्वोत्तम हित कायम गर्नुपर्ने:
(१) विर्तामोड नगरपालिका, बाल कल्याण अधिकारी, समाजसेवी, सामाजिक संघ संस्था तथा बालबालिकाका निम्ति सेवा प्रदायक निकायहरूले बालबालिकाको सन्दर्भमा निर्णय लिंदा निम्न बमोजिम सर्वोत्तम हित निर्धारण गर्नु पर्नेछः-

(क) बालबालिकाको समग्र सामाजिक, पारिवारिक तथा शारीरिक अवस्थाको अध्ययन गरी आवश्यकताको पहिचान र प्राथमिकीकरण गर्ने ।

(ख) बालबालिकाको परिवार वा तोकिएको संरक्षकको आर्थिक, सामाजिक पृष्ठभूमि अध्ययन गरी बालबालिकाका निम्ति शिक्षा, स्वास्थ्य तथा सुरक्षित हुन सक्ने नसक्ने निर्धारण गर्ने ।

(ग) बालबालिकाको सम्बन्धित सवालमा उपलब्ध विकल्पहरूको सूची तयार गर्ने र सबै विकल्पको सबल पक्ष र जोखिमता पहिचान गर्ने ।

(घ) सम्बन्धित बालबालिकाले आफ्नो विचार र अनुभव अभिव्यक्त गर्न सक्ने भए उसको धारणा लिखित रूपमा उतार गर्ने ।

(ङ) सम्बन्धित बालबालिकाका लागि उपलब्ध विकल्पहरूमध्ये जोखिम रहित वा सबैभन्दा कम जोखिम भएको विकल्प निर्धारण गर्ने ।

(च) निर्धारित गरिएको सेवा व्यवस्थामा जोखिम

न्यूनीकरणका कार्यहरु लागु गर्ने ।

- (छ) नियमित रूपमा बालबालिकाको अवस्था अनुगमन मूल्यांकन तथा प्रतिवेदन संकलन गर्ने ।

(ज) निर्णय गर्ने अधिकारी वा अदालतले बालबालिकाको उच्चतम हित निर्धारण गर्ने प्रयोजनका निमित्त सम्बन्धित क्षेत्रका विशेषज्ञ वा विज्ञको धारणालाई प्रमाणमा लिन सक्नेछन् ।

(झ) निर्णय गर्ने अधिकारी वा अदालतले बालबालिकाको उच्चतम हित निर्धारण गर्दा निर्णय गर्नुपर्ने विषयमा स्थापित भएको अन्तराष्ट्रिय मान्यता र अभ्यासलाई उचित महत्व दिइनेछ ।

बालमैत्री संरचना तथा अभ्यासको सुनिश्चितता:

विर्तामोड नगरपालिकामा बाल अधिकारको क्षेत्रमा कार्यरत संघ संस्था तथा निकायले देहायको प्रक्रियाबाट बालमैत्री संरचना तथा अभ्यासको सुनिश्चितता गर्न सक्नेछः-

(क) बालबालिकाले प्रत्यक्ष सहभागी हुने र सेवा लिने निकायहरूको संरचना र व्यवहार बालमैत्री र बाल सुरक्षित भएको सुनिश्चित गर्न स्थानीय तहले मन्नालये जारी गरेको मापदण्ड बमोजिम बालमैत्री अवस्थाको लेखाजोखा गर्नेछ ।

(ख) बालबालिकालाई सेवा प्रदान गर्ने निकायहरू बालमैत्री बनाउन विर्तामोड नगरपालिकाले निर्देशन दिने, क्षमता विकास तथा सुधारका कार्यका लागि सहायता प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(ग) बालमैत्री र बाल सुरक्षित नभएका निकायहरूलाई सेवा प्रदान गर्नबाट बालमैत्री नभएसम्मका लागि

विर्तमोड नगरपालिकाले सेवा प्रदान गर्नबाट रोक लगाउन सक्नेछ ।

परिच्छेद ४

बाल सहभागिता तथा बाल क्लब सञ्चालन

७. बाल सहभागिताको अभ्यासः

- (१) विर्तमोड नगरपालिकाले आफ्नो धारणा बनाउन सक्षम भएका बालबालिकालाई आफूलाई असर पार्ने विषयमा सार्वजनिक निकाय वा संस्था लगायतबाट गरिनेन् निर्णय प्रक्रियामा बाल सहभागिताको अभ्यास गर्नेछ ।
- (२) विर्तमोड नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्रका घर पुरिवार विद्यालय तथा सामुदायिक सम्पादन गर्ने कार्यहरूमा बाल सहभागिताको अभ्यास प्रवर्द्धन गर्नेछ ।
- (३) उपदफा (२) मा उल्लेख भए बमोजिमका बाल सहभागिताको अभ्यास गर्नु अभिभावक, संरक्षक तथा परिवारका अन्य सदस्यहरू तथा विद्यालय सार्वजनिक निकाय तथा सम्पादन गर्नेछ ।

८. बाल सहभागिताका प्रवर्धनका नाममा गर्न नहुने कार्यहरूः

- (१) बाल सहभागिताको नाममा व्यक्ति, संस्था, सार्वजनिक निकायले देहायका कामहरू गर्न, गराउन वा त्यसो गर्न कसैलाई दुरुत्साहन गर्नु हुँदैनः-
- (क) बालबालिकाको अध्ययनमा नियमित रूपमा वाधा तथा अवरोध पुग्ने गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने वा सहभागी गराउने,

तर, बुवाआमा वा संरक्षकको लिखित मञ्जुरीनामा कुनै प्रतियोगितामा भाग लिन सक्नेछन् यसरी भाग लिएका बालबालिकाका शिक्षा सुनिश्चित गर्न वैद्यकीय योजना बनाउनु पर्नेछ ।

- (ख) बालबालिकाको शारीरिक, मानसिक, संवेगात्मक, आध्यात्मिक, सामाजिक विकासमा असर पुर्याउने खालका कुनै पनि गतिविधि वा कार्यमा बालबालिकालाई संलग्न गराउने
- (ग) बालबालिकालाई आमावाबु, संरक्षक, विद्यालय लगायत कुनै पनि सरकारी निकाय वा गैरसरकारी संस्थाले र्याली, जुलुस, सभा आदिमा सहभागी गराउने,
- (घ) परम्परागत हानिकारक अभ्यास गर्न वा सो अभ्यासमा सहभागी गराउने,
- (ङ) विद्यालय लगायतका सरकारी निकाय वा गैरसरकारी संस्थाले कानून वा विधान बमोजिम आफूले गर्नुपर्ने काम बालबालिका वा बालक्लब वा संस्था वा तिनको सञ्चाल मार्फत गराउने, तर, बालबालिकालाई आफै प्रत्यक्ष फाइदा पुर्याउने उद्देश्यले उनीहरूलाई शारीरिक तथा मानसिक रूपमा प्रतिकूल असर नपर्नेगरी वातावरण अनुकूलका सामाजिक तथा सहभागितात्मक क्रियाकलापहरूमा सहभागी गराउन यस नियमले वाधा पुन्याउने छैन ।

९. बाल क्लब, बालसमुह दर्ता तथा नवीकरणः

- (१) बालबालिकाले बाल अधिकार संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि बालक्लब, बालसमुह दर्ता गर्न सम्बन्धित वडाको सिफारिस सहित विर्तामोड नगरपालिकामा देहायका विवरण सहित अनुसूची १ अनुसारको निवेदन र अनुसूची २ अनुसारको बालक्लब/समुहको विधान सहित पेश गर्नु पर्दछ ।
- (क) बालक्लब/समुह दर्ता गर्न चाहने बालबालिकाको नाम थर, उमेर, अध्ययन गरिरहेको कक्षा, ठेगाना र जन्मदर्ताको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि वा अध्ययनरत विद्यालय वा आश्रित बाल गृहको सिफारिस पत्र,
- (ख) बालक्लब/समुहको नाम बालबालिकाहरुको आपसी छलफलका आधारमा तय गरिनेछ । तर कुनै संस्थाको नाम जोडेर बालक्लबको नाम राख्न पाईने छैन । विद्यालयको हकमा भने विद्यालयको नाम जोड्न सकिनेछ ।
- (ग) बालक्लब/समुह वा संस्थाको उद्देश्य तथा सो मार्फत गर्न चाहेका मुख्य कामको विवरण,
- (घ) बालक्लब/समुह को सदस्यताको किसिम, सदस्यता लिने प्रक्रिया तथा कार्यसमितिमा रहने पदहरूको विवरण तथा निर्वाचित हुने प्रक्रिया र अवधि ।
- (२) दफा (१) बमोजिम निवेदन आएमा विर्तामोड नगरपालिकाले बालक्लब/समुह दर्ता गरी बालकल्याण अधिकारीले अनुसूची ३ बमोजिमको प्रमाणपत्र दिनेछ । सुचिकृत

- बालक्लब/समुहहरुको अभिलेख अनुसूची ४ अनुसारका दर्ता कितावमा राख्नु पर्नेछ ।
- (३) दफा (२) बमोजिम दर्ता भएको बालक्लब/समुहले प्रत्येक वर्ष विर्तामोड नगरपालिकामा देहायको विवरण खुलाई नवीकरणको लागि निवेदन दिन सक्नेछन् :
- (क) वर्षभरी आफूले गरेको मुख्य काम वा क्रियाकलापको संक्षिप्त विवरण,
- (ख) सदस्यहरू तथा कार्य समितिमा रहेका पदहरूको विवरण ।
- (४) दफा (३) बमोजिम निवेदन आएमा विर्तामोड नगरपालिकाले बालक्लब/समुह को नवीकरण गरिदिनेछ । नवीकरणको लागि अनुसूची ५ अनुसारको नवीकरण अभिलेख कितावमा राख्नु पर्नेछ ।
- (५) बाल क्लब/समुह दर्ता र नवीकरण तथा सिफारिस गरे बापत कुनै शुल्क लिएँ छैन ।
- (६) प्रत्येक बालक्लब/समुहले प्रत्येक वर्ष सम्पादन गरेका कार्यहरूको संक्षिप्त जानकारी प्रत्येक वर्षको बैसाख महिनाको मसान्तसम्म विर्तामोड नगरपालिका स्थानीय बाल अधिकार समितिमा पठाउनु पर्नेछ ।
- (७) स्थानीय बाल अधिकार समितिले बालक्लब/समुह को वार्षिक जानकारीको संक्षिप्त विवरण प्रत्येक वर्षको जेठ महिनाको मसान्तसम्म प्रदेश बाल अधिकार समितिमा पठाउनु पर्नेछ । यसैगरी प्रत्येक प्रदेश बाल अधिकार समितिले उक्त जानकारीको संक्षिप्त विवरण प्रत्येक असार महिनाको मसान्तसम्म राष्ट्रिय बाल अधिकार परिषदमा पठाउनु पर्नेछ ।

- (८) बालकलब / समुहले दुई वर्षसम्म विर्तामोड नगरपालिकामा नवीकरण नगरेमा उक्त बाल कलब वा संस्था स्वतः खारेज हुनेछ ।

१०. बाल कलब सञ्चालन गठन, तथा सञ्चालन :

- (१) बाल कलबहरू बीच आपसी समन्वय, सहकार्य बढाउने तथा सञ्चालहरूको सामूहिकीकरण गर्न, बाल सहभागितालाई संस्थागत गर्न र एक आपसबाट सिक्षाईका अवसर सूजना गर्न बाल कलब सञ्जालको गठन गर्न सकिनेछ ।
- (२) बालकलब सञ्चालन वडा स्तर तथा विर्तामोड नगरपालिका स्तरका हुनेछन् । प्रत्येक वडामा १ वटा वडा बाल सञ्चाल तथा विर्तामोड नगरपालिकामा १ वटा नगर सञ्जाल अनिवार्य रूपेण छ । सचै बाल सञ्जालको आबद्धता द्वारा समितिज्ञो स्थिरतामूलक विर्तामोड नगरपालिकामा रहनेछ । यडां बाल सञ्जालको संरक्षक वडा अध्यक्ष रहनेछन् र विर्तामोड नगरपालिका स्तरीय बाल सञ्जालको संरक्षकत्व विर्तामोड नगरपालिकाका प्रमुखले ग्रहण गर्नेछन् ।
- (३) बाल कलब सञ्जाल गठन गर्नका लागि (विर्तामोड नगरपालिका र वडा) तहमा विर्तामोड नगरपालिकामा दर्ता भएका बाल कलबहरूका प्रतिनिधिहरूको भेलाको आयोजना गर्नु चाहेछ ।
- (४) वडास्तरीय सञ्चालन शाठन गर्न प्रत्येक बालकलबस्त १ बालक, १ बालिका र १ जना अपाङ्गता भएका, दलित तथा पिछडिएका अल्पसञ्चयक समुदायका बालबालिका गरी ५ जना प्रतिनिधि छनौट गरी नगरपालिका स्तरीय बालभेलामा प्रतिनिधित्व गर्न पर्नेछ । प्रत्येक वडाको प्रतिनिधित्व विर्तामोड नगरपालिका स्तरीय बाल कलब सञ्जालको गठन हुनेछ । जसमा सामाजिक समावेशीकरणलाई ध्यान दिई कमितमा ३३ प्रतिशत बालिकाको सहभागिता सुनिश्चित हुनुपर्नेछ । जसमा अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, सहसचिव र कोषाध्यक्ष मध्ये कमितमा दुई पदमा बालिका हुनुपर्नेछ ।

गरी ३ जनाका दरले कमितमा ३० जना सहभागी भई आयोजना भएको बालकलबहरूको भेलाले वडा तहमा कमितमा ११ र वडीमा १७ सदस्यीय वडा स्तरीय बालकलब सञ्जालको गठन हुनेछ । जसमा सामाजिक समावेशीकरणलाई ध्यान दिई कमितमा ३३ प्रतिशत बालिकाको सहभागिता सुनिश्चित हुनुपर्नेछ । जसमा अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, सहसचिव र कोषाध्यक्ष मध्ये कमितमा दुई पदमा बालिका हुनुपर्नेछ ।

- (५) वडास्तरीय भेलावाट विर्तामोड नगरपालिकाका सञ्जाल निर्माणको लागि प्रत्येक वडा वाट २ बालक, २ बालिका र १ जना अपाङ्गता भएका, दलित तथा पिछडिएका अल्पसञ्चयक समुदायका बालबालिका गरी ५ जना प्रतिनिधि छनौट गरी नगरपालिका स्तरीय बालभेलामा प्रतिनिधित्व गर्न पर्नेछ । प्रत्येक वडाको प्रतिनिधित्व विर्तामोड नगरपालिका स्तरीय बाल कलब सञ्जालको गठन हुनेछ । जसमा सामाजिक समावेशीकरणलाई ध्यान दिई कमितमा ३३ प्रतिशत बालिकाको सहभागिता सुनिश्चित हुनुपर्नेछ । जसमा अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, सहसचिव र कोषाध्यक्ष मध्ये कमितमा दुई पदमा बालिका हुनुपर्नेछ ।
- (६) वडा तथा विर्तामोड नगरपालिकामा गठन भएका बालकलब सञ्जालहरू गठन भएको एक महिनाभित्रमा कार्यालयमा दर्ता गर्नु पर्नेछ । दर्ताका लागि अनुसूची १ अनुसारको निर्णय लिई अनुसूची २ अनुसारको बालकलब सञ्जालको विधान, अनुसूची ३ को प्रमाणपत्र विर्तामोड नगरपालिकाको बालकल्याण अधिकारीवाट प्रमाणित गरी

- बालकलव सञ्जालहरूलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ, वडा
सञ्जालहरूको अभिलेख वडा कार्यालयहरूले राख्नुपर्नेछ।
- (७) बाल सञ्जाल दर्ता र नवीकरण गरे वापत कुनै शुल्क
लिइने छैन।
- (८) बाल सञ्जालले ३ वर्षसम्म उक्त सञ्जालको नवीकरण
नगरेमा स्वतः खारेज हुनेछ।

११. बाल कलबको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- बाल कलबको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ;
- (क) कलबमा आवद्ध सदस्य सहित अठार वर्ष मुनिका सदै
बालबालिकाहरूको क्षमता विकास अभिवृद्धि हुने खालका
हाजिरी जवाफ, वक्तृत्वकला, निवन्ध लेखन, साहित्यिक
गतिविधि आदि सञ्चालन गर्ने,
- (ख) बालबालिका, उनीहरूका अभिभावक, र परिवारका अन्य
सदस्यहरूलाई बाल अधिकारको बारेमा सचेत गराउनो
- (ग) सिकाई प्रक्रियामा बाल सहभागिता अभिवृद्धि गर्दै
बालबालिकामा अन्तरनिहीत प्रतिभाको प्रस्फुटन गर्ने
गराउने।
- (घ) बालबालिकालाई जीवनउपयोगी सीपको बारेमा जानकारी
गराउने
- (ङ) बालकलबलाई बालबालिकामा रचनात्मकता र नवीन
कौशल विकास गर्ने एक साभा स्थलको रूपमा स्थापित
गराउने
- (च) बालबालिकाको कक्षा कोठाको सिकाइलाई वास्तविक
जीवनमा रूपान्तरण गर्न सक्ने साधनको रूपमा बाल
कलबलाई परिचित गराउने

- (छ) स्वास्थ्य, सरसफाई र वातावरणका क्षेत्रमा सामुदायिक
सचेतनाका गतिविधिहरू सञ्चालन गर्ने।
- (ज) बालबालिकाको कल्याण र अधिकार सुनिश्चित गर्न
स्थानीय तहमा विभिन्न कार्यक्रमहरू आयोजना गर्ने।
- (झ) कला, साहित्य, सामाजिक सद्भाव, मातृभाषा, मातृ
संस्कृति र शिक्षाको संरक्षणका लागि आवाज उठाउन, र
सामाजिक कुरीति तथा बाल अधिकार उल्लंघनको
घटनाहरूको विरुद्ध रचनात्मक आवाज उठाउने,
- (ञ) विद्यालय भर्ना हुने उमेर समुहका बालबालिकाहरू विद्यालय
भर्नावाट वञ्चित रहे नरहेको बारेमा निरन्तर अनुगमन
गर्ने र विद्यालय नगएका बालबालिकालाई विद्यालय भर्ना
गर्नका लागि सम्बन्धित वडा कार्यालयसँग समन्वय गर्ने,
- (ट) सम्बन्धित नगरपालिका तथा आफ्नो वडाभित्रका टोल
विकास संस्थाहरूले सञ्चालन गर्ने जनचेतनामुलक कार्यमा
सकृय सहभागिता जनाउने,
- (ठ) बालमैत्री शासन प्रवर्धनका लागि निर्धारित सूचकहरू
कार्यान्वयनमा सदैव अग्रसर रही बालमैत्री वडा वा
पालिका अभियानमा पालिका तथा वडालाई निरन्तर
सहयोग गर्ने,
- (ड) पूर्ण साक्षर, पूर्ण खोप, पूर्ण घटना दर्ता, पूर्ण सरसफाई
आदि अभियानमा नगरपालिकाका, वडा तथा टोल विकास
संस्थाहरूलाई सहयोग गर्ने,
- (ढ) बाल कलबलाई आफूलाई प्राप्त जिम्मेवारी कार्यान्वयन
गर्न कार्यकारी वस्त्रको संयोजकत्वमा बढीमा तीन
जना साधारण सदस्यहरू सम्मिलित उप समितिहरू गठन
गर्न सक्ने।

१२. बाल सञ्चालको काम, कर्तव्य र अधिकारः

- (१) बाल क्लब सञ्चालको काम, कर्तव्य र अधिकार देहावमोजिम हुनेछः
- (क) आफ्नो क्षेत्रभित्रका बालक्लबहरूको अभिलेख राख्न तथा बालबालैकाका लाभि उपयोगी हुने पुस्तकालय वा सूचना केन्द्र स्थापना र सञ्चाल गर्ने ।
- (ख) आवद्ध बालक्लबहरूको गतिविधि सञ्चालन गर्न सञ्चाललाई स्थानीय वडा, नगरपालिका तथा अन्य सहयोगी संस्थाहरूबाट प्राप्त सहयोग उपलब्ध गराउने । बालक्लबले सम्पन्न गर्न सक्ने यसै निर्देशिकामा तोकिएका कार्यहरू गर्न आवश्यक सहयोग, समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।
- (ग) बालक्लबहरूले सञ्चालन गरेका कार्यक्रमहरूमा अतिथिको रूपमा उपस्थित भई बालक्लबका अन्य साथीहरूलाई हौसला प्रदान गर्ने । तर, यस्ता किसिमका गतिविधिहरू सञ्चालन गर्दा आफ्ना तथा अन्य साथीहरूको पढाइलाई असर नपर्ने गरी विदा तथा फुर्सदको दिनमा कार्यक्रम गर्न उत्प्रेरित गर्ने ।
- (घ) बालअधिकारसँग सम्बन्धित विशेष अभियान तथा कार्यहरू बालक्लबहरूमार्फत् प्रभावकारी रूपले सम्पन्न गर्न विभिन्न उपसमितिहरूको गठन गरी सञ्चालका पदाधिकारीहरूका बीचमा कार्यविभाजन गरी काम गर्न सकारात्मक वातावरण बनाउने ।

- (ङ) विर्तामोड नगरपालिकाले स्थानीय स्तरमा बालबालिकाको अधिकारसँग सम्बन्धित योजना तर्जुमा कार्यान्वयन र मूल्यांकनका सम्पूर्ण चरणहरूमा सञ्चालबाट प्रतिनिधित्वको माग गर्नुका साथै अन्य बालक्लबहरूको तर्फबाट आएको योजना तथा सुभावहरू समेतलाई ख्याल गर्दै सञ्चालको तर्फबाट सक्रिय सहभागिता जनाउने ।
- (च) स्थानीयस्तरमा बालबालिकामाथि हुने सबै किसिमका दुर्घटवाहार, हिंसा, हेला, हेपाइ, सामाजिक कुरीति र विभेद जस्ता बालअधिकार हननका घटनाविरुद्ध बालक्लबको तर्फबाट आवश्यक पहल र पैरवी गर्ने साथै यस्ता किसिमका घटनाका विरुद्ध सम्बन्धित सरोकारवाला पक्षहरूको ध्यान आकृष्ट गराउने, सहकार्य र समन्वय गर्ने ।
- (छ) बालक्लबहरूले आयोजना गर्ने कार्यक्रमका लागि आवश्यक स्रोतहरूको खोजी गरी सञ्चालले सहयोग माग गर्ने तथा कार्यक्रम सम्पन्न गर्न अन्य निकायहरूसँग समन्वय गर्ने ।
- (ज) आफ्नो कार्यक्षेत्रमा सञ्चालन भएका विद्यालय भर्ना, जन्मदर्ता, बालविवाह, बालमैत्री बातावरण, खुला दिसामुक्त क्षेत्र, बालमैत्री स्थानीय शासन, विद्यालयमा भयरहित शिक्षण सिकाइको सम्बन्धमा बालबालिका सँगसँगै गर्ने अभियानहरूमा बालसञ्चालको तर्फबाट सक्रिय सहभागिता

>

उत्तर :

- (क) बालकलव तथा बाल अधिकारको क्षेत्रमा कार्यरत अन्य संघसंस्था तथा सरोकारबालाहृतीच आपसी समझदारी र समन्वयको बातावरण तयार गर्ने ।
- (ख) आफ्नो क्षेत्रभित्र रहेका बालकलबहरूले सम्पन्न गरेका क्रियाकलापहरूको संक्षिप्त प्रतिवेदन माग गर्ने तथा सो को अभिलेख राख्ने तथा स्थानीय तह र स्थानीय बाल अधिकार समितिमा पेश गर्ने ।
- (ट) बालकलबहरू वीच आपसी समन्वय, सहकार्य बढाउने तथा सवालहरूको सामूहिकीकरण गर्ने र एक आपसबाट सिकाईका अवसर सजूना गर्ने ।
- (२) बाल क्लब तथा सञ्जालले सञ्चालन गर्न नसक्ने कार्यक्रमहरूको सीमा देहाय बमोजिम हुनेछः-
- (क) कुनै राजनीतिक दल वा त्यसको भातृ संगठनका पक्षपोषण वा विरोध गर्ने ।
- (ख) समुदायको सार्वजनिक वा निजी सम्पत्ति दुरुपयोग तथा कसैको जीउ ज्यानमाथि क्षति पुर्याउने कार्य ।
- (ग) समुदायका निश्चित जातजाति, धर्म, क्षेत्र वा पेशाकर्मी प्रति गलत भावना र दृष्टिकोण सम्प्रेषण गर्ने कार्य ।
- (घ) हिंसा र दुर्व्यवहार पीडित तथा प्रभावित बालबालिकाको गोपनीयता भंग हुने र पहिचान खुले गतिविधिहरू ।
- (ङ) सांस्कृतिक कारण बाहेक रातको समयमा र आफ्नो

विद्यालय, बालगृह वा समुदायभन्दा बाहिर गएर गरिने गतिविधि तथा कार्यक्रमहरू । तर प्रतिस्पर्धा, आवासीय तालिम वा आयोजकहरूले उचित सुरक्षा प्रवन्ध गरेको अवस्थामा भने समुदाय, बालगृह वा विद्यालय भन्दा बाहिर गएर कार्यक्रम गर्न सकिने छ ।

(च) उचित सुरक्षाको प्रवन्ध र आवश्यक पूर्वअनुमति बेगर सहभागीहरू जिउ ज्यानमा खतरा पुग्ने साहसिक खेलहरू खेलाउने कार्यहरू ।

(छ) बाल समूह कोष निर्माण वा आय आर्जनका लागि बालश्रम तथा कुनै पनि व्यापार, व्यवसाय गर्ने कार्यहरू ।

(ज) सिंगो परियोजना सञ्चालन गर्ने वा ठुला र लामो समयका गतिविधिहरू सञ्चालन गर्ने कार्य ।

(झ) आर्थिक जिम्मेवारी लिई गरिने कार्यहरू ।

(ञ) सामाजिक रूपमा अस्वीकार्य तथा नकारात्मक सामाजिक प्रभाव पार्ने कार्यहरू ।

(ट) सामाजिक शान्ति, सुव्यवस्था तथा सुरक्षामा नकारात्मक असर पर्ने देखिएमा वा अन्य उपयुक्त कारण दर्शाई बाल अधिकारकर्मी, स्थानीय बाल अधिकार समिति तथा बालमैत्री शासन समन्वय समितिको परामर्शमा सुरक्षा निकाय वा नगरपालिका वा विद्यालयले निश्चित गतिविधिलाई रोक लगाएका कार्यहरू ।

१३. बालकलब र बाल सञ्जालको आर्थिक दायित्व :

- (१) बालकलब र बाल सञ्जालले कुनै पनि किसिमको आर्थिक कारोबार गर्नु हुदैन र अन्य कुनै व्यक्ति वा संस्थाले बालकलब र बाल सञ्जाललाई आर्थिक दायित्व दिन हुदैन ।
- (२) बालकलब र बाल सञ्जालसँग सहकार्य गर्दा सहकार्य गर्ने संस्थाले आर्थिक दायित्व व्यहोर्ने गरी सञ्जालले गर्नुपर्नेछ ।
- (३) बालकलब र बाल सञ्जालले आफ्नो संस्थाको आर्थिक दायित्व सञ्जालले गर्न कुनै व्यक्ति वा संस्थालाई जिम्मेवारी दिन सक्नेछन् ।
- (४) यसरी जिम्मेवारी पाएको संस्थाले प्रचलित कानून बमोजिम सामाजिक संस्थाले राख्ने लेखा प्रणाली बमोजिम संस्थाको लेखा राख्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद ५

बाल अधिकार समिति सम्बन्धी व्यवस्था

१४. स्थानीय बाल अधिकार समितिको गठन:

- (१) विर्तामोड नगरपालिका स्तरीय स्थानीय बाल अधिकार समितिमा देहाय बमोजिमका अध्यक्ष र सदस्य रहनेछन्:
- (क) विर्तामोड नगरपालिकाको उपप्रमुख वा उपप्रमुखले तोकेको कार्यपालिका सदस्य अध्यक्ष
- (ख) विर्तामोड नगरपालिकाको शिक्षा शाखा, स्वास्थ्य शाखा र सामाजिक विकास शाखा प्रमुख एक/एक जना सदस्य

- (ग) सामाजिक विकास शाखा, बालबालिका सम्पर्क व्यक्ति एक जना सदस्य
- (घ) विर्तामोड नगरपालिकाले मनोनयन गरेको संस्थागत र सामुदायिक विद्यालयका प्रतिनिधि २ जना सदस्य,
- (ड) विर्तामोड नगरपालिकाले तोकेको एक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका प्रतिनिधि १ जना सदस्य
- (च) विर्तामोड इलाका प्रहरी कार्यालय प्रमुख, नेपाल प्रहरी सदस्य,
- (छ) नगरस्तरीय बाल सञ्जालको १ बालक र १ बालिका सहित २ जना सदस्य
- (ज) बाल अधिकार, बाल संरक्षण, बाल कल्याण, शिक्षा, स्वास्थ्य, सामाजिक क्षेत्र तथा बाल न्यायका क्षेत्रमा कार्यानुभव भएका व्यक्ति वा संस्था मध्येवाट स्थानीय तहले मनोनयन गरेका कम्तीमा एक जना महिला सहित ४ जना सदस्य
- (झ) बाल कल्याण अधिकारी सदस्य - सचिव उपदफा (१) को खण्ड (छ) बमोजिम मनोनित सदस्यको पदावधि पाँच वर्षको हुनेछ र मनोनयन हुनको लागि देहाय बमोजिमको योग्यता पूरा भएको हुनु पर्नेछ:-
- (क) नेपाली नागरिक,
- (ख) पच्चीस वर्ष उमेर पूरा भएको,
- (ग) मान्यता प्राप्त विश्वविद्यालयबाट कम्तीमा प्रवीणता प्रमाण-पत्र तह वा कक्षा १२ उत्तीर्ण गरेको,

- (घ) भ्रष्टाचार, जवरजस्ती करणी, मानव वेचविखन तथा ओसार पसार, लागू औपर्युक्त विक्री, वितरण तथा ओसार पसार, सम्पत्ति शुद्धीकरण, राहदानी दुरुपयोग, अपहरण सम्बन्धी कसूर, सज्जित अपराध, वालवालिका विरुद्धको कसूर, वाल अधिकार हनन् वा नैतिक पतन देखिने अन्य फौजदारी कसूरमा सजाय नपाएको,
- (इ) मनोनित हुँदाको विवेत राजनीतिक दलको सदस्य नरहेको ।
- (ट) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा उल्लेख भएको भएता पनि नगर वालकलव सञ्चालका सदस्यहरु र महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको हकमा उमेर र शैक्षिक योग्यताको विषय लागु हुने छैन ।

१५. स्थानीय वाल अधिकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:
- (१) स्थानीय वाल अधिकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय वमोजिम हुनेछः-
- (क) समितिको दीर्घकालीन नीति, योजना र वार्षिक कार्यक्रम तथा वजेट स्वीकृत गर्ने,
- (ख) वालवालिकाको अधिकारको सम्मान, संरक्षण, प्रवर्धन र परिपूर्तिको लागि आवश्यक स्थानीय नीति, कानून, योजना, कार्यक्रम र संस्थागत संयन्त्रको व्यवस्था गर्न नगरपालिकालाई सुझाव दिने,
- (ग) विर्तामोड नगरपालिकाद्वारा सञ्चालित वालवालिका सम्बन्धी कार्यक्रमको अनुगमन,

- (घ) मूल्याङ्कन तथा समीक्षा गरी सुझाव दिने, नेपाल पक्ष रहेका वाल अधिकार सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सन्धिसँग सम्बन्धित स्थानीय तह स्तरीय आवधिक प्रतिवेदन तयार गर्न सहजीकरण गर्ने,
- (इ) विर्तामोड नगरपालिकाभित्र हुन सक्ने वाल विवाह, वाल श्रम, शारीरिक तथा मानसिक पीडा तथा वाल यौन दुर्व्यवहार जस्ता सबै प्रकारका वाल हिंसाको रोकथाम, नियेध र नियन्त्रण तथा सडक वालवालिकाको उद्धार, पुनःस्थापना, संरक्षण र व्यवस्थापनमा सम्बन्ध, सहयोग र सहजीकरण गर्ने,
- (च) विर्तामोड नगरपालिकाका वडा, विद्यालय, संरचनालाई वालमैत्री बनाउन आवश्यक मापदण्ड तर्जुमा गर्ने गराउने,
- (छ) वाल अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्धन गर्ने सम्बन्धमा सरोकारवालाको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने गराउने,
- (ज) विर्तामोड नगरपालिकामा एक आर्थिक वर्षमा वालवालिका सम्बन्धी भए/गरेका कार्यहरू र वालवालिका तथा वाल अधिकारको अवस्था समेट्ने गरी वालवालिका सम्बन्धी स्थानीय वार्षिक प्रतिवेदन स्थानीय कार्यपालिकाको स्वीकृति लिई प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको दुई महिनाभित्र सार्वजनिक गर्ने, वेबसाइटमा राख्ने, समिति तथा स्थानीय तहमा सुरक्षित राख्ने र सोको एक/एक प्रति प्रदेश समिति, प्रदेश मन्त्रालय, परिषद् र

- मन्वालयमा पठाउने,
- (क) बालबालिका सम्बन्धी स्थानीय तथ्याई विवरण संकलन, अभिलेखीकरण तथा सूचना प्रणालीको विकास, सञ्चालन, व्यवस्थापन र सुदृढीकरणमा सहयोग गर्ने,
- (ख) समितिको सचिवालय, जनशक्ति र आर्थिक सोत साधनको व्यवस्था मिलाउने, परिचालन गर्ने, तालीम दिन तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्न समन्वय र सहयोग गर्ने,
- (ग) विर्तमोड नगरपालिका मार्फत नेपाल सरकार, अर्थ मन्वालयको स्वीकृति लिई वाल संरक्षण तथा बाल अधिकार प्रवर्धनका लागि द्विपक्षीय तथा बहुपक्षीय विकास साझेदार एवम् अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थावाट प्राप्त सहायताबाट आवश्यकतानुसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- (घ) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र विर्तमोड नगरपालिकाको स्वीकृत योजना, वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम अनुकूल प्राथमिकता निर्धारण गरी बाल संरक्षण तथा बाल अधिकार प्रवर्धनका लागि विशेष राष्ट्रिय अभियान सञ्चालनमा सहयोग गर्ने,
- (ङ) विर्तमोड नगरपालिकामा बालबालिका खोजतास नं. १०४ तथा बाल हेल्पलाइन नं. १०९८ (दश, नौ, आठ) नेपाल सञ्चालन सेवा अभिवृद्धिमा समन्वय, सहयोग र सहजीकरण गर्ने, धर्मपुत्र धर्मपुत्री लिन दिन चाहने दम्पत्ति तथा

- व्यक्तिलाई समितिमा सूचिकृत गरी आन्तरिक धर्मपुत्र धर्मपुत्री लिने दिने व्यवस्थालाई सहजीकरण गर्ने,
- (४) विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका तथा अनाथ बालबालिकालाई धर्मपुत्र धर्मपुत्री लिन दिन, संरक्षक र माथवर नियुक्त गर्न नगरपालिका र अदालतलाई सहयोग गर्ने,
- (५) ऐन, प्रचलित कानून तथा मापदण्ड बमोजिम सञ्चालन हुन नसकेका बाल गृह, बाल सुधार गृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र, पुनःस्थापना केन्द्र तथा सामाजिकीकरण केन्द्र बन्द तथा कारबाही गर्न सुभाव तथा प्रतिवेदन सहित मन्वालयमा सिफारिस गर्ने,
- (६) विर्तमोड नगरपालिकाभित्र हुन सक्ने बाढी, पहिरो, हुरी बतास, शात लहान र आगोलागी जस्तो प्राकृतिक प्रकोप, मानवबाट सिजित संकट तथा कोरोना र इन्फ्लूएज्जा जस्तो महामारीबाट बालबालिकाको तत्काल आकस्मिक उद्धार, संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने,
- (७) विर्तमोड नगरपालिकाभित्र सञ्चालित बाल गृह, बाल सुधार गृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र, पुनःस्थापना केन्द्र लगायतमा आश्रित बालबालिकाको समग्र स्थिति र उपलब्ध सेवाको गुणस्तर तथा प्रभावकारिताका सम्बन्धमा अनुगमन तथा निर्णय गर्दा प्राप्त विवरण सही देहायका कुराहरूको समेत नाँचबुझ गरी साक्षे

एक/एक प्रति वार्षिक प्रतिवेदन आर्थिक वर्ष समाप्त भएको दुई महिनाभित्र प्रदेश समिति, प्रदेश मन्त्रालय, परिषद् र मन्त्रालयमा पठाउने,

- (१) वालवालिकाको वैयक्तिक विवरण अद्यावधिक गरी राखेको छ, वा छैन,
- (२) वालवालिकालाई नियमित रूपमा शिक्षा तथा तालिम प्रदान गरिएको छ, वा छैन,
- (३) वाल क्लब गठन गरी वालवालिकालाई खेलकूद, मनोरञ्जन तथा सांस्कृतिक कार्यक्रम लगायतका वाल सहभागिता जस्ता अन्य क्रियाकलापमा संलग्न गराइएको छ, वा छैन,
- (४) वालवालिकालाई ऐन, प्रचलित कानून तथा मापदण्ड वमोजिमको सुविधा प्रदान गरिएको छ, वा छैन,
- (५) वाल गृह, वाल सुधार गृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र, पुनःस्थापना केन्द्र तथा सामाजिकीकरण केन्द्रमा कुनै अवाञ्छित कार्य भए गरेको छ, वा छैन,
- (६) उपखण्ड (५) मा उल्लिखित गृह र केन्द्रमा वालमैत्री व्यवहार तथा वातावरण कायम गरिएको छ, वा छैन,
- (७) वाल गृहमा आश्रित वालवालिका वैकल्पिक हेरचाहको व्यवस्थाको प्राथमिकतानुसार अन्तिम विकल्पको रूपमा वाल कल्याण अधिकारवाट

- व्यवस्था मिलाइ राखिएको छ, वा छैन,
- (८) व्यवस्थापन पक्ष तथा वालवालिकाले ऐन, प्रचलित कानून वा मापदण्डको पालन गर्नु पर्ने कुराहरु पालन गरेको छ, वा छैन,
 - (९) उपलब्ध स्रोत साधनलाई मध्य नजर गरी वालवालिकाको सर्वोत्तम हितलाई ध्यान दिएको छ, वा छैन,
 - (१०) वाल संरक्षण मापदण्ड निर्माण गरी लागू गरिएको छ, वा छैन।
- (१) समितिले उपदफा (१) वमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकार मध्ये केही अधिकार आवश्यकता अनुसार वाल कल्याण अधिकारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ।
१६. नगरपालिको वाल अधिकार समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था: वाल अधिकार समितिको वैठक सम्बन्धी कायाविधि देहाय वमोजिम निर्धारण गरिएको छ:-
- (१) समितिको बैठक कम्तीमा वर्षको चार पटक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ,
 - (२) अध्यक्षको निर्देशनमा समितिको बैठक सदस्य-सचिवले बोलाउनेछ।
 - (३) सदस्य-सचिवले समितिको बैठक बस्ने सूचना सहित बैठकमा छलफल हुने विषयहरूको सूची तीन दिन अगावै समितिका सदस्यहरूलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।
 - (४) समितिमा तत्काल कायम ढेका सदस्य सङ्घाको

पचास प्रतिशत भन्दा बढी सदस्यहरू उपस्थित भएमा समितिको वैठकको लागि गणपूरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ ।

- (५) समितिको वैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा उपस्थित सदस्यहरूले आफू मध्येवाट छानेको ज्येष्ठ सदस्यले वैठकको अध्यक्षता गर्नेछ ।
- (६) वैठकमा उपस्थित सदस्यहरूको वहुमतको निर्णय मान्य हुनेछ । मत वरावर भएमा वैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णयक मत दिन सक्नेछ ।
- (७) समितिको वैठकको निर्णय समितिको अध्यक्ष र सदस्य-सचिवद्वारा प्रमाणित गरिनेछ ।
- (८) समितिको वैठक तथा सञ्चालन खर्च स्थानीय तहको नियमानुसार हुनेछ ।
- (९) वैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे वमोजिम हुनेछ ।

१७. उपसमिति वा कार्यटोली गठन गर्न सक्ने:

- (१) समितिले आफूले गर्नु पर्ने कुनै काम सुचारू रूपले सञ्चालन गर्नको निमित्त वाल विशेषज्ञ वा विज्ञ, वाल मनोविज्ञ, समाज सेवी, सामाजिक कार्यकर्ता, प्रिक्षक, चिकित्सक, वाल व्यवका प्रतिनिधि, सामाजिक परिचालक तथा वाल अधिकारकर्मीहरू मध्ये आवश्यकतानुसार समावेश हुने गरी निश्चित अवधिका लागि बढीमा तीन सदस्यीय उपसमिति वा कार्यटोली गठन गरी परिचालन गर्न सक्नेछ ।

- (२) उपदफा (१) वमोजिम गठन हुने उपसमिति वा कार्य टोलीको काम, कर्तव्य र अधिकार, कार्य प्रकृति अनुसार काममा खटिए वा काम गरे वापत टोली वा सदस्यले पाउने भत्ता वा पारिश्रमिक वा सेवा सुविधा तथा अन्य कार्यविधि स्थानीय तहको प्रचलित नियमानुसार समितिले तोकी दिए वमोजिम हुनेछ ।

१८. वडा स्तरीय वाल अधिकार समिति:

- (१) वडास्तरीय वाल अधिकार समितिमा देहाय वमोजिमका अध्यक्ष र सदस्य रहनेछन् :-
- (क) सम्बन्धित वडाको वडा अध्यक्ष १ जना - अध्यक्ष
- (ख) एक जना महिला वडा सदस्यहरू सहित २ जना - सदस्य
- (ग) वडामा रहेका सामाजिक विद्यालयका प्रधानाध्यापक वा शिक्षक मध्ये वडाले मनोनयन गरेको १ जना - सदस्य
- (घ) वडास्तरीय वाल सञ्चालको अध्यक्ष - सदस्य
- (ङ) वडास्तरीय वाल सञ्चालको अध्यक्ष १ जना - सदस्य
- (च) वडामा रहेका महिला स्वास्थ्य अधिकारी १ जना - सदस्य
- (छ) वडामा रहेको पहरी कार्यालयको प्रतिनिधि १ जना - सदस्य

- (ज) बडामा रहेका बालविकास केन्द्रवाट वडा समितिले मनोनित गरेको १ जना - सदस्य
- (झ) बाल अधिकार, बाल संरक्षण, बाल कल्याण, शिक्षा, स्वास्थ्य तथा बाल न्यायका क्षेत्रमा कार्यानुभव भएका व्यक्ति मध्येवाट अध्यक्षले मनोनयन गरेका कम्तीमा एक जना महिला सहित दुई जना - सदस्य
- (ञ) वडा सचिव - सदस्य-सचिव
- (२) उपदफा (१) को खण्ड (छ) वमोजिम मनोनित सदस्यको पदावधि पाँच वर्षको हुनेछ र खण्ड(छ) वमोजिम सदस्यमा मनोनयन हुनको लागि देहाय वमोजिमको योग्यता पूरा भएको हुनु पर्नेछ:-
- (क) नेपाली नागरिक,
 - (ख) पच्चीस वर्ष उमेर पूरा भएको,
 - (ग) मान्यता प्राप्त विद्यालयबाट कम्तीमा आधारभूत तह उत्तीर्ण गरेको,
 - (घ) भ्रष्टाचार, जंवरजस्ती करणी, मानव बेचिखन तथा ओसार पसार, लागू औषध विक्री, वितरण तथा ओसार पसार, सम्पत्ति शुद्धीकरण, राहदानी दुरुपयोग, अपहरण सम्बन्धी कसूर, सङ्घठित अपराध, बालबालिका विरुद्धको कसूर, बाल अधिकार हनन् वा नैतिक पतन देखिने अन्य फौजदारी कसूरमा सजाय नपाएको,
 - (ङ) मनोनित हुँदाको व्यक्त राजनीतिक दलको

- सदस्य नरहेको ।
- (च) सम्बन्धित वडाभित्र स्थायी बसोबास भएको ।
- (३) उपदफा (३)मा जेसुकै लेखेको भएता पनि वडा सदस्य, विद्यालय प्रतिनिधि, विभिन्न संघसंस्थाका प्रतिनिधि तथा अन्य पदेन सदस्यहरू तथा बाल सञ्जालका प्रतिनिधिहरूका हकमा उमेर, बसोबास क्षेत्र, शैक्षिक योग्यताको आधारमा सदस्य हुन अयोग्य मानिने छैन ।
१९. वडास्तरीय बाल अधिकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार
- (१) वडा स्तरीय बाल अधिकार समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय वमोजिम हुनेछः
- (क) वडावाट प्रस्तावित हुने बालबालिका र बाल अधिकार सम्बन्धी योजना, नीति र कार्यक्रमहरूको बाल अधिकारमा आधारित सहभागितामूलक ढंगवाट निर्माण गर्ने
 - (ख) वडा तहमा बाल अधिकारका सचेतना, प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने गराउने
 - (ग) वडालाई बालमैत्री बनाउने सिङ्गो प्रक्रियाको नेतृत्व लिने
 - (घ) वडा तहमा बाल अधिकारको अवस्था अनुगमन तथा अध्ययन अनुसन्धान गर्ने गराउने
 - (ङ) बालबालिकाको सम्बन्धमा प्रभाव उजूरीहरूको संकलन गर्ने र रायसोहेत

- न्यायिक समितिमा पठाउने
 (च) बालबालिकासंग परामर्श तथा छलफल कार्यक्रम गर्ने गराउने
 (छ) वडास्तरमा बालश्रम, बाल विवाह, बेचाखिबन, ओसारपसार, बालबालिका विरुद्ध हुने हिंसा, दुर्व्यवहार, शोषण अन्त्यका लागि बाल संरक्षण मापदण्ड तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने
 (ज) सार्वजनिक सुनुवाइका समयमा स्थानीय तहबाट सम्पन्न भएका बाल अधिकारका कार्यहरूको प्रगति विवरण सार्वजनिक गर्ने
 (झ) वडा तहमा बाल अधिकारका लागि कार्यरत सरकारी निकाय, संघसंस्था, परियोजना तथा सेवाहरूको नक्सांकन गर्ने
 (ञ) बाल अधिकारको संरक्षण तथा सम्वर्धनका लागि बहुपक्षीय निकायहरूसंग समन्वय तथा सहकार्य गर्ने
 (ट) वडामा रहेका बालक्लब, सञ्जाल, समूहको सूची तयार गरी स्थानीय बाल अधिकार समितिमा पेश गर्ने
 (ठ) वडामा सञ्चालित बालगृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्रहरूको अनुगमन गरी स्थानीय बाल अधिकार समितिमा प्रतिवेदन पेश गर्ने।

परिच्छेद ६

बाल कल्याण अधिकारी

२०. बाल कल्याण अधिकारीको नियुक्ति:

- (१) विर्तामोड नगरपालिकाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५ को दफा ६१ को उपदफा (१) बमोजिम हुने गरी एकजना बाल कल्याण अधिकारी कर्मचारी पदपुर्ति प्रक्रिया अनुसार नियुक्त गर्नेछ।
 (२) उपनियम (१) बमोजिम बाल कल्याण अधिकारीको नियुक्ति नभएसम्म विर्तामोड नगरपालिकाले सामाजिक विकास शाखा प्रमुख वा बालबालिकाको विषय हेर्ने कर्मचारीलाई बाल कल्याण अधिकारी तोकन सक्नेछ।
 (३) उपनियम (१) बमोजिम नियुक्त बाल कल्याण अधिकारीले विर्तामोड नगरपालिकाका बाल अधिकार समितिको सदस्य सचिवको रूपमा काम गर्नेछ।

२१. बाल कल्याण अधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार:

बाल कल्याण अधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाथ बमोजिम हुनेछः

- (क) स्थानीय बालअधिकार समितिको निर्णय एवं निर्देशनहरू कार्यान्वयन गर्ने वा गराउने।
 (ख) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र विर्तामोड नगरपालिकाबाट स्वीकृत नीति र योजना अनुरूप समितिमा वार्षिक कार्यक्रम र बजेट तर्जुमा तथा कार्यान्वयन विर्तामोड नगरपालिका र स्थानीय बाल अधिकार समितिलाई आवश्यक सहयोग

- गर्ने एवं कार्य सम्पादनको प्रगति प्रतिवेदन समितिको बैठकमा पेश गर्ने ।
- (ग) वितामोड नगरपालिकाभित्र स्थायी तथा अस्थायी रूपमा वसोबाट गर्ने सबै बालबालिकाले प्राप्त गर्नुपर्ने हेरचाह, स्वास्थ्य, शिक्षा, संरक्षण तथा सहभागिताको अवस्था सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन, अध्यावधिक र विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
- (घ) वितामोड नगरपालिकाका जोखिममा परेका, विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका, वैकल्पिक हेरचाहको आवश्यकता भएका तथा कसूरबाट पीडित बालबालिकाको तत्काल उद्धार, मनोसामाजिक विमर्श, उपचार, अस्थायी संरक्षण, आमावाबुलाई पारिवारिक सहयोग, पारिवारिक पुनर्मिलन तथा वैकल्पिक स्याहार लगायतका कार्य गर्ने ।
- (इ) खण्ड (घ) बमोजिमका कार्य गर्ने कार्ययोजना तयार गरी स्थानीय बाल अधिकार समिति समक्ष स्वीकृतिका लागि पेश गर्ने र स्वीकृता कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्ने ।
- (च) खण्ड (घ) मा उल्लेखित बालबालिकाको सहायताका लागि यस कार्यविधि बमोजिम जारी हुने निर्देशिका तथा मापदण्डमा उल्लेख भए बमोजिमको लाभ कार्य गर्ने ।
- (छ) बालबालिका विरुद्धको कसूरको अनुसन्धान प्रक्रियामा पीडित तथा कानूनको विवादमा परेका

- बालबालिकाको अस्थायी तथा पारिवारिक संरक्षणका लागि प्रहरी कार्यालय तथा अदालतलाई आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउने ।
- (ज) ऐनको दफा ४९ बमोजिम स्थानीय तहभित्र भएको वैकल्पिक हेरचाहको व्यवस्था, पुनःस्थापना केन्द्र, अस्थायी संरक्षण सेवा, निगरानी कक्ष, तथा बालबालिकालाई शैक्षिक प्रयोजनका लागि राखिएका भठ, गुरुकूल, गम्बा, मदरसा, चर्च जस्ता आवासीय गृहको नियमित अनुगमन गरी सोको प्रतिवेदन बालअधिकार समिति तथा अन्य सम्बन्धित निकायमा पेश गर्ने ।
- (झ) वितामोड नगरपालिकामा भएका बालअधिकार उल्लंघन सम्बन्धी घटनामा बालबालिकाको तत्काल उद्धार, राहत, संरक्षण र घटना व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- (ञ) मुलुकी देवानी संहिता, २०७४ बमोजिम बालबालिकाको संरक्षक वा माथवर नियुक्तिका लागि अदालतमा निवेदन दिने ।
- (ट) बालबालिकाको लागि वैकल्पिक हेरचाहको उपलब्धताको प्रतिवेदन अदालतले माग गरेको अवस्थामा पेश गर्ने ।
- (ठ) वैकल्पिक हेरचाहमा राखिएका बालबालिकाको जन्मदर्ता गर्न, नागरिकता बनाउन र निजको चल अन्तर्ल सम्पत्तिको अभिलेख राखी संरक्षण गर्न सम्बान्धत निकायमा सहजीकरण देखा सिफारिस गर्ने ।

- (३) बालबालिकाको गोपनीयताको हकको उल्लंघन नहुने गरी प्रचलित कानून बमोजिम प्रकाशित गर्नुपर्ने सूचना समेतको प्रतिवेदन स्थानीय बाल अधिकार समितिको स्वीकृतिमा प्रकाशन गर्ने र सोको विवरण आर्थिक वर्ष समाप्त भएको साठी दिनभित्र प्रदेश बाल अधिकार समिति र राष्ट्रिय बाल अधिकार परिषदमा पेश गर्ने ।
- (४) विर्तामोड नगरपालिकाको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा बालबालिकाका विषयलाई प्राथमिकता दिन पहल गर्ने ।
- (५) समितिवाट प्रत्यायोजित अन्य कारब गर्ने गराउने ।

परिच्छेद ७

बाल मनोविज्ञ, समाजसेवी तथा
सेवा प्रदायक निकाय सम्बन्धी व्यवस्था

२२. समाजसेवी र बाल मनोविज्ञको सूची तथा नियुक्ति:

- (१) विर्तामोड नगरपालिकाको समाजसेवी र बालमनोविज्ञको रूपमा काम गर्न चाहने व्यक्तिले विर्तामोड नगरपालिका बाल अधिकार समिति समक्ष आफ्नो नाम सूचीकृत गराउनु पर्नेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम समाजसेवी र बालमनोविज्ञलाई सूचीकृत गर्नका निमित्त विर्तामोडगरपालिका, स्थानीय बाल अधिकार समितिले २१ दिनको सार्वजनिक सूचना जारी गर्नेछ।
- (३) समाजसेवी र बाल मनोविज्ञको रूपमा काम गर्न इच्छुक

- व्यक्तिले सूचनामा तोकिए बमोजिमका कागजात तथा व्यक्तिगत विवरण सहित विर्तामोड नगरपालिका, स्थानीय बालअधिकार समितिमा निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (४) उप-दफा (३) बमोजिमको निवेदन तथा कागजातको जाँचबुझ गर्दा विर्तामोड नगरपालिका बाल अधिकार समितिले तोकेको न्यूनतम योग्यता पुगेका निवेदकहरूलाई समाजसेवी र बालमनोविज्ञका रूपमा विर्तामोड नगरपालिका बाल अधिकार समितिले सूचीकृत गरी सोको सूचना प्रकाशन गर्नेछ ।
- (५) समाजसेवी र बालमनोविज्ञको छानौट र नियुक्तिको प्रक्रिया, निजको काम, कर्तव्य, अधिकार, पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा विर्तामोड नगरपालिका बाल अधिकार समितिको सिफारिसमा विर्तामोड नगरपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- (६) उपदफा (५) बमोजिम नियुक्त हुने समाजसेवी र बालमनोविज्ञको पारिश्रमिक विर्तामोड नगरपालिकाले व्यवस्था गर्नेछ ।
- (७) उपदफा (४) बमोजिम सूचीकृतका लागि आवेदन दिएका बालमनोविज्ञका लागि ६ महिनाको मनोसामाजिक विमर्श सम्बन्धी तालिम प्राप्त वा सर्वोच्च अदालतवाट बालमनोविज्ञको २ महिनाको तालिम प्राप्त वा मनोसामाजिक विमर्श सम्बन्धी एकवर्षे डिप्लोमा गरेको र समाजसेवीका लागि सिटिईम्भिटीवाट सामाजिक कार्य विषयमा अध्ययन गरेको वा सामाजिक कार्य विषयमा स्नातक गरेको वा सर्वोच्च अदालतवाट समाजसेवी सम्बन्धी तालिम प्राप्त वा १००% कुनै मान्यता प्राप्त

**बालबालिका सम्बन्धी सामाजिक संस्थामा कार्य गरेको
हुनुपर्नेछ।**

२३. सेवा प्रदायक निकायको नक्सांकन तथा सूचीकरणः

- (१) विर्तमोड नगरपालिकाका बालबालिकाको हक, हित र अधिकारको संरक्षण तथा सम्बर्धनका लागि ईच्छुक सामाजिक संस्थाहरू विर्तमोड नगरपालिकामा अनिवार्य रूपमा सूचीकृत हुनु पर्नेछ।
- (२) उपदफा (१) सूचीकृत गर्नका निमित्त विर्तमोड नगरपालिकाका बाल अधिकार समितिले निवेदकले पेश गर्नुपर्ने आवश्यक कागजात तथा विवरणको सूचीसमेत संलग्न गरी पन्थ दिनको स्वर्जनिक सूचना जारी गर्नेछ।
- (३) विर्तमोड नगरपालिकामा लूचीकृत हुन ईच्छुक सेवा प्रदायक निकायले नूचनामा तोकिए बमोजिमका कागजात तथा संस्थागण विवरण सहित विर्तमोड नगरपालिका बाल अधिकार समितिमा निवेदन दिनु पर्नेछ।
- (४) उप-दफा (३) बमोजिमको निवेदन तथा कागजातको जाँचबुक विर्तमोड नगरपालिका बाल अधिकार समितिले तोकेको योग्यता पुरेका निवेदकहरूलाई सेवा प्रदायक निकायको रूपमा विर्तमोड नगरपालिका बाल अधिकार समितिले सूचीकृत गरी सौदो सूचना प्रकाशन गर्नेछ।
- (५) उपदफा (४) बमोजिम सूचीकृत भएका निकायलाई समितिले आवश्यक परेको बेलामा सम्झौता गरी सेवा प्रवाहको अवसर प्रदान गर्नेछ।

परिच्छेद ८
बाल कोष तथा विविध

२४. बाल कोषः

- (१) विशेष संरक्षणका आवश्यकता भएका तथा जोखिममा परेका तथा हिंसा पीडित बालबालिकाको सहयोगार्थ विर्तमोड नगरपालिकास्तरमा एक बाल कोष रहनेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिमको बालकोषमा देहाय बमोजिमका रकमहरू रहनेछन्।
 - (क) विर्तमोड नगरपालिकाबाट वार्षिक रूपमा विनियोजित बजेट
 - (ख) संघसंस्थाबाट प्राप्त हुने सहायता
 - (ग) निजी व्यवसाय तथा व्यक्तिहरूबाट प्राप्त हुने दान,दातव्य तथा चन्दा सहायता
 - (घ) स्थानीय न्यायिक समितिकाहालिका विरुद्ध हिंसाका घटनामा गरिएको जरिवाना रकम
 - (ङ) अन्य तोकिएका आम्दानी
- (३) उपदफा २ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि मध्यपान, धूम्रपान जस्ता बालबालिकाको स्वास्थ्यना हानिकारक व्यापारिक प्रतिष्ठानहरूबाट प्राप्त हुने सहयोगलाई स्वीकार गरिनेछैन।

२५. कोषको प्रयोग प्रयोजनः

- (१) देहाय बमोजिमको उद्योजनको लागि बालकोषको प्रयोग गर्न सकिनेछः-
 - (क) विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका तथा

- आपतकालीन अवस्थामा रहेका वालबालिकाको उद्धार गर्न,
- (ख) विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका तथा आपतकालीन अवस्थामा रहेका वालबालिकालाई राहत, अस्थायी संरक्षण सेवा, पारिवारिक पुनर्मिलन तथा पुनःस्थापना, मनोसामाजिक विमर्श, स्वास्थ्य उपचार, कानूनी उपचार जस्ता सेवा प्रदान गर्न,
- (ग) वालबालिकाको हक हित सम्बन्धमा समितिले तोके बमोजिमको अन्य काम गर्न गराउन।
- (२) वाल कोषबाट गरिने वालबालिकाको सहयोगका लागि देहाय अनुसारको कागजात पेश गर्नुपर्नेछ।
- (क) सहयोग माग सम्बन्धी निवेदन
- (ख) सम्बन्धित वडाको सिफारिस
- (ग) जन्मदर्ता
- (घ) जन्मदर्ता नहुने वालबालिकाको हकमा मान्यता प्राप्त चिकित्सकबाट उमेर निर्धारण गरेको कागज

२६. वालकोषको खर्चका सीमा:

- (१) वालकोषको रकम देहायका अवस्थामा स्थानीय वाल अधिकार समितिको निर्णयबाट खर्च गर्न सकिने छः
- (क) दफा २५ बमोजिमका वालबालिकालाई अधिकतम रु. १४ हजार सम्मको घर फिर्ती तथा स्वास्थ्य उपचार सेवाका लागि
- (ख) दफा २५ बमोजिमका वालबालिकाको न्यायका लागि अस्थायी आवास, मनोविमर्श, यातायात तथा कानूनी सहायतामा लाग्ने खर्च अधिकतम

- रु. २५ हजारसम्म
- (ग) जोखिममा रहेका वालबालिकाका लागि तत्काल राहत, शैक्षिक वृत्ति, स्वास्थ्य सेवा एवं सामाजिक संरक्षण वापत अधिकतम प्रति वालबालिका रु. १० हजारसम्म
- (घ) कुनै पनि वेला वालबालिकालाई आपतकालीन व्यवस्था गर्नुपरेमा तत्काल खर्च गर्न वालकल्याण अधिकारीको जिम्मेवारीमा रु १० हजार सम्म नघट्ने गरी सानो नगदी कोषद्वे व्यवस्था गरी खर्च गरिनेछ।
- (२) वाल कोष तालिम, गोष्ठी, वैठकभत्ता, भ्रमण तथा अनुगमन एवं प्रशासनिक कार्य र सचेतनाका कार्यक्रममा खर्च गर्न पाइने छैन।

२७. कोषको खाता सञ्चालनः:

- (१) कोषको रकम समितिको निर्णयले कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयको सहमतिमा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त पायक पर्ने क वर्गको बैंकमा वा नेपाल सरकारबाट वित्तीय कारोबार गर्ने अनुमति प्राप्त सहकारीमा खाता खोली सञ्चालन गरिनेछ।
- (२) उपदफा १ बमोजिमको खाता सञ्चालनका लागि विर्तमोड नगरपालिकाको हकमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र लेखा प्रमुखको संयुक्त दस्तखतमा सञ्चालन गरिनेछ। प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएपनि कोषको रकम खर्च नभइ अर्थक वर्षको अन्त्यमा बाँकी रहेमा त्यस्तो रकम फ्रिज हुने छैन।

२८. कोषको लेखा र लेखा परीक्षणः

- (१) कोषको आय व्ययको लेखा नेपाल सरकारले अपनाएको लेखा प्रणाली बमोजिम राखिनेछ ।
- (२) कोषको लेखा परीक्षण महालेखा परीक्षकबाट हुनेछ ।

परिच्छेद ८

विविध

२९. स्रोतको व्यवस्थापनः

नगरपालिका तथा वडाले वाल अधिकारको संरक्षण तथा सम्बर्धन कार्य सञ्चालन गर्न योजना निर्माण गरी सो योजनाको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक बजेट तथा स्रोतको व्यवस्थापन गर्नेछ ।

३०. प्रोत्साहन पुरस्कारको व्यवस्था:

वाल अधिकारको संरक्षण तथा सम्बर्धन कार्यमा उल्लेखनीय योगदान दिने व्यक्ति, वालकलब, सञ्जाल तथा संघसंस्थालाई नगरपालिकाले उचित पुरस्कार प्रदान गर्न सक्नेछ ।

३१. कार्यविधिको व्याख्या गर्ने वा वाधा अड्काउ फुकाउने अधिकारः

कार्यविधिको कार्यान्वयनको सिलसिलामा कुनै द्विविधा हुन गएम्त सोको व्याख्या वा वाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार नगरपालिका कार्यपालिकालाई हुनेछ ।

३२. संसोधन गर्न सकिने:

यस कार्यविधिलाई वितामोड नगरपालिका कार्यपालिकाले आवश्यक संसोधन गर्न सक्नेछ ।

३३. खारेजी र बचाउँ:

यो कार्यविधि बालबालिका सम्बन्धी प्रचलित नेपाल सरकार तथा क्षेत्री प्रदेश, प्रदेश सरकारको कानूनसंग वाभिन गएमा वाभिएको हदसम्म यो कार्यविधि अमान्य हुनेक्छ र नेपालसरकार तथा प्रदेश सरकारको कानूनमा लेखिएको कुराहरू मान्य हुनेछ ।

३४. यसै कार्यविधि बमोजिम भए गरेको मानिने:

वितामोड नगरपालिकाले यो कार्यविधि लागू हुनुभन्दा अघि गरेका बालबालिका सम्बन्धी कार्यहरू यसै कार्यविधि बमोजिम भए गरेको मानिनेछ । यस कार्यविधिमा उल्लेख नभएका प्रक्रियाहरू अवलम्बन गर्दा बालबालिका सम्बन्धी प्रचलित नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको कानूनमा भएको बाल अधिकार संरक्षण र सम्बर्धन प्रक्रियाहरू अवलम्बन गर्न कुनै वाधा पर्ने छैन ।

अनुसूची - १

बाल क्लब/सञ्जाल आवद्धताको लागि निवेदनको ढाँचा

निवेदन पत्रको ढाँचा

मिति.....

श्री बालकल्याण अधिकारीज्यू
विर्तमोड नगरपालिका
भाषा

विषय : बाल क्लब/सञ्जाल सूचिकृत/आवद्धता गरी पाऊँ

महोदय,

हामीले नामको बालक्लब, सञ्जाल खोल्न
चाहेकोले स्थानीय तहवाट रिव्हिकृत "बालअधिकार
संरक्षण तथा सम्बर्धन सम्बन्धी कार्यविधि, २०८० को परिच्छेद ४ (९)
ले गरेको व्यवस्था" बमोजिम क्लब सूचीकृत/आवद्धता गर्नको लागि
देहायको विवरण खोली निवेदन गरेका छौं।
प्रस्तावित क्लबको निर्देशिकाको एक प्रति, सिफारिश, बालक्लब आवद्धता
अभिलेख फारम र क्लबका पदाधिकारीहरुको जन्मदर्ता प्रमाण पत्रको
फोटोकपी यसै साथ संलग्न रहिएको छ।

भवदीय
अध्यक्ष

बाल क्लब आवद्धताका लागि संलग्न गर्नुपर्ने कागजातहरू :

- १) अनुसूची १ अनुसारको निवेदन
- २) अनुसूची २ अनुसारको विधान २ प्रति
- ३) बाल क्लबको निर्णय
- ४) विद्यालयको हकमा विद्यालयको सिफारिस
- ५) बडाको सिफारिस
- ६) बाल क्लबको कार्यसमितिको बालबालिकाहरुको
जन्म दर्ताको प्रतिलिपि

अनुसूची - २

..... बाल समूह/बाल क्लब/तथा सञ्जाल को
गठन तथा कार्य सञ्चालन निर्देशिका २०..... (विधान)

प्रस्तावना:

राष्ट्र निर्माणको लागि बालबालिकाहरुको समेत भूमिका महत्वपूर्ण हुने भएकोले उनीहरुको शारीरिक, सामाजिक, संवेगात्मक र बौद्धिक विकास गर्दै बालबालिकाहरुको हकहित एवं बालअधिकारको विषयमा जनचेतना जगाई सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षिक एवं अन्य सम्बद्ध क्षेत्रमा समेत बाल सहभागिता जुटाउन र बालविकासका साथै बाल संरक्षणको पहल गर्न वाञ्छनीय भएकाले यो निर्देशिका तर्जुमा गरिएको छ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

यस विधानको नाम “..... बाल समूह/क्लब/सञ्जाल गठन तथा कार्य सञ्चालन निर्देशिका २०८० रहने छ। यो विधानविर्तमोड नगरपालिकाबाट स्वीकृत भए पछि तुरुन्तै लागु हुनेछ।

२. कार्यालयः

यस विधान बमोजिम गठित बाल समूह/क्लब/सञ्जाल..... को कार्यालय जिल्ला नगरपालिका वडा नं. स्थित स्थानमा रहनेछ।

३. ठेगाना:

यस बाल समूह/क्लब/सञ्जालको पत्राचार इमेल वा सम्पर्क

ठेगाना निम्न बमोजिम हुनेछ:
.....

४. परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा:
- (क) “क्लब”भन्नाले यस विधानको धारा ६ अनुरूप गठित क्लब जनाउने छ। यो क्लबनगरपालिकामा आवद्ता भएको बालक्लबलाई जनाउनेछ।
 - (ख) “बालबालिका” भन्नाले यस विधानको प्रयोजनको लागि ८ वर्षदेखि माथि १८ वर्ष ननाथेका बालबालिकाहरुलाई जनाउनेछ।
 - (ग) सञ्जाल भन्नाले वडा र नगरपालिका स्तरमा गठन भएको बालक्लबहरुको सञ्जाललाई जनाउनेछ।

५. उद्देश्य एवं कार्यहरू:

यस बाल क्लब/समूह/सञ्जाल देहात बमोजिमका उद्देश्य एवं कार्यहरु रहनेछन्:

- (क) बालबालिकाहरुको शारीरिक, मानसिक, सामाजिक, संवेगात्मक तथा सहभागितात्मक विकासको अभिवृद्धि गर्ने।
- (ख) बालअधिकार सम्बन्धी राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय कानूनको बारेमा सचेतना गराउनु।
- (ग) बाल समूहको विस्तार र संगठनात्मक क्षमता अभिवृद्धि गर्ने।
- (घ) धर्म, वर्ण, लिङ्ग, जातजाति वा अन्यकुनै आधारले बालबालिकाहरुलाई निना भेदभाव समर्न अवसर प्रदान गर्ने बारे जनचेतना जगाउन।

- (ङ) बालबालिकाहरुको विरुद्ध हुने घरायसी हिंसा, बाल यौन शोषण, बालदुर्यवहार, बालश्रम, बाल बेचविखन, बालविवाह जस्ता सामाजिक विकृतिका विरुद्ध स्थानीय रूपमा सचेतना जगाई सो को कानूनी उपचारको लागि बाल अधिकार सम्बन्धी विविध कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
- (च) बाल विकास सम्बन्धी विविध कार्यक्रमहरु संचालन गर्नु ।
- (छ) पूर्व बालविकास सम्बन्धी कार्यक्रमहरुमा सहभागी गराउनु ।
- (झ) बालबालिका सम्बन्धी हरेक गतिविधिमा सहभागिता गराउनु ।
- (ञ) बातावरण स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रमलाई बाल गतिविधिमा समावेश गराउनु ।
- (ट) आफ्नो समूहभित्रका बालबालिका सम्बन्धी विविध आधारमा तथ्यांक संकलन गर्नु ।
- (ठ) बालबालिकाहरुको समस्या पहिचान गरी सो समस्या सम्बन्धित निकायमा पुऱ्याउन र समाधान गर्ने प्रयत्न गर्नु ।
- (ड) जन्मदर्ता, बालशिक्षा, बालिकाशिक्षा, बालवृद्धि (तौल) सरसफाई, खोप पोषण, बालस्थाहार, आयोडिनको महत्व जस्ता मातृ एवं बाल स्वास्थ्यको विषयमा सन्देश वाहकको रूपमा कार्य गर्ने ।
- (ढ) बालबालिकाहरुसँग सम्बन्धित रोग भाडा पखाला, निमोनिया तथा खुल्ला दिशापिसावमुक्त क्षेत्र बनाउने लगायतका विषयमा समाजमा जानकारी एवम् सो को निराकरणको लागि चेतना जगाउनु ।

- (ण) पिछडिएका, जोखिममा परेका, विपन्न, द्वन्द्व एवं दैवीप्रकोपवाट पीडित बालबालिकाहरुको पुर्नस्थापनाको लागि पहल गर्नु ।
- (त) अन्य बाल समूहहरु वा निकायसँग समेत समन्वय गरी एकीकृत रूपमा काम गर्ने ।
- (थ) बालबालिकाको पूर्ण विकासका लागि अन्य विविध रचनात्मक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
- (द) एच.आई.भी. एड्सका सम्बन्धमा जनचेतना जागृत गराउने ।
- (ध) बालविवाह, वहुविवाह, अनमेल विवाह, जातीय भेदभाव एवं दाइजो प्रथा लगायत सामाजिक विकृतिको विरुद्ध जनचेतना जगाउने ।
- (न) बालबालिकाहरुलाई विविध प्रतिस्पर्धात्मक गतिविधिमा विना भेदभाव बालबालिकालाई सरिक गराउन पहल गर्ने ।

६. बालकलब/सञ्जालको गठन:

- ६.१ बालकलब/सञ्जालको गठन समूहका साधारण सदस्यहरुको साधारण सभावाट हुने निर्वाचन प्रकृयावाट हुनेछ । यस बालकलबको कार्य समितिमा निम्नानुसारका पदाधिकारी हुनेछन्:
- (क) अध्यक्ष: १जना
- (ख) उपाध्यक्ष: १जना
- (ग) सचिव : १ जना
- (घ) सहसचिव : १ जना
- (ङ) कोषाध्यक्ष : १ जना

- (च) सदस्य : कमिटीमा २ जना र बढिमा ९ जनासम्म सञ्जालको हकमा कार्यविधीमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।
- (छ) सल्लाहकार : आवश्यकतानुसार
- (ज) संरक्षक : १ जना
- ६.२ बालबलवको कार्य समितिको संरचना समावेशीताको आधारमा गठन हुनेछ ।

७. सल्लाहकार:

- बालबलवने सल्लाहकार निर्युक्त गर्दा निम्न आधारमा गर्नुपर्दछ ।
- (क) पूर्व बालबलवको अध्यक्ष पदेन सल्लाहकार हुनेछ ।
- (ख) स्थानीय शिक्षक, खेलाडी, प्रतिष्ठित विद्वान, प्राच्यापक वा समाजका प्रतिष्ठित व्यक्ति वा सम्बन्धित संस्थाका सदस्यहरूका अभिभावक मध्येवाट आवश्यकतानुसार सल्लाहकारहरु रहने छन् ।

८. संरक्षक:

बालबलवका संरक्षकमा संस्थालाई अभिभावकको रूपमा आर्थिक वा व्यवस्थापकीय महायोग प्रदान गर्न संस्था/व्यक्ति रहने छन् ।

संरक्षकको निर्युक्त बालसमूहको निर्णय अनुसार हुनेछ ।

८.१ विद्यालयमा एक जना शिक्षक संरक्षक र प्रधानाध्यापक प्रमुख संरक्षक शिक्षक रहनेछन् ।

८.२ सञ्जालको हकमा कार्यविधीमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

९. पदावधि:

बाल बलवको पदावधी गठन भएको मितिले २ वर्षको हुनेछ । कुनै पदाधिकारीले राजिनामा दिएमा वा अन्य कुनै कारणले पद रित्त भएमा पदाधिकारीको हकमा बाँकी अवधिका लागि सम्बन्धित बाल बलनले आफु मध्येवाट नियुक्ति गर्नेछ र सदस्य पदका लागि आफ्नो साधारण सदस्य मध्येवाट चयन गर्नु पर्नेछ ।

१०. पदाधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार:

पदाधिकारीहरूको देहाय बमोजिमको काम, कर्तव्य र अधिकार हुनेछ ।

(क) अध्यक्षको काम, चर्तव्य र अधिकार:

अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।

१. बलवको वैठक र समूहको साधारण समाको अध्यक्षता ग्रहण नै ।

२. बलवको वैठक वा साधारण समाजा आवश्यक प्रस्ताव र कागजात पेश गर्ने गराउने ।

३. बलवको आमदानी, खर्च हिसाब र अन्यकागजात सुरक्षित राख्ने राख्नलगाउने ।

४. बलवको निर्णयको निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

५. बलवको प्रतिनिधि चयन गरी पठाउने वा समूहको प्रतिनिधित्व गर्ने ।

६. उपाध्यक्ष र सदस्यहरूलाई विषयगत कार्यभार विभाजन नै दिने ।

७. सात दिनभन्दा बढी समाजा लागि अनुपार्श्वत

- भएन उपाध्यक्षलाई र उपाध्यक्ष नभएमा आफू मध्येका वरिष्ठ सदस्यलाई कार्यवाहक अध्यक्ष तोक्ने ।
८. बालकलब जिल्ला समन्वय समितिसँग समन्वय गरी वा अन्य संघ संस्था वा निकायहरुसँग कार्यान्वयनको भाग गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
९. तोकिएको अन्य कार्य गर्ने ।
१०. उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार:
उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :
१. अध्यक्षको अनुपस्थितिमा कार्यवाहक अध्यक्ष भै कार्य गर्ने ।
 २. तोकिएको अन्य काम जर्ने ।
११. सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार:
सचिवले अध्यक्षको प्रत्यक्ष निर्देशनसा रही देहायको काम कर्तव्य र अधिकारको प्रयोग लध्द पालन गर्नु पर्नेछ:
१. क्लवको स्वीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने ।
 २. बालबालिका वा बालकलबसंग सम्बन्धित व्यक्तिको अभिलेख अद्यावधिक गर्ने ।
 ३. क्लवको चल, अचल तथा जिन्सी सम्पत्तिको लगत राख्ने ।
 ४. क्लवको डैशको माइन्यूट गर्ने, निर्णय गर्ने पुस्तका जिम्मा लिने र निर्णय प्रमाणित गर्ने ।
 ५. क्लवको प्रशासकीय कार्य गर्ने ।

६. अध्यक्षको निर्देशन अनुसार वैठक बोलाउने ।
७. तोकिएको अन्य कार्य गर्ने ।
८. सहसचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार:
१. सचिवको अनुपस्थितिमा सचिवको कार्यभार सम्हाल्ने ।
 २. तोकिएको अन्यकार्य गर्ने ।
९. कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार:
१. क्लवको आय व्यय दुरुस्त राख्ने ।
 २. आर्थिक बजेट तयार गरी समूहको वैठकमा पेश गर्ने ।
 ३. आर्थिक सहयोग जुटाउने ।
 ४. आर्थिक कारोबार सम्बन्धी जिम्मेवारी पूरा गर्ने ।
१०. सदस्यको कामकर्तव्य र अधिकार:
१. वैठकमा सहभागी हुने ।
 २. निर्णयको लागि आफ्नो सत पेश गर्ने ।
 ३. तोकिएको कार्य गर्ने ।
 ४. समूहको हितहुने अन्य रचनात्मक कार्य गर्ने ।
११. सदस्यता:
- अ. सदस्यताको वोग्यता:
यस बाल समूहका देहायका बालबालिका सदस्य हुन पाउने छन् :
- (क) उमेर कम्तिमा ८ वर्ष पुगा १८ वर्ष ननाघेको

- (ख) स्थायी सरुवा रोग नलागेको ।
- (ग) मगज नविग्रेको वा बौलाहा नभएको ।
- (घ) समूहको निर्देशिकामा प्रतिबद्ध हुने ।

आ. सदस्यताको खारेजी:

- (क) मगज विघ्रेमा वा बौलाहा भएमा ।
- (ख) १८ वर्ष उमेर नाघेमा ।
- (ग) मृत्यु भएमा ।
- (घ) राजीनामा दिएमा ।
- (ङ) अविश्वासको प्रस्ताव पारित भई हटाइएमा ।
- (च) सदस्यता नवीकरण नभएमा ।
- (छ) लगातार तीन पटक विना सूचना बैठकमा अनुपस्थित भएन्ना ।
- (ज) एक भन्दा बढी बाल क्लवको सदस्यता लिएको पाइएमा वा प्रतिनिधित्व गरेमा ।

१२. समूहका पदाधिकारीको उन्नेरक्ष्ये हुद्दे:

बाल क्लवका कार्य सञ्चितिका पदाधिकारीको उन्नेर कमितिमा आठ वर्ष पुगेको हुनु पर्नेछ र १६ वर्ष सम्मको रहनेछ ।

१३. आरक्षण:

यस बाल क्लवमा सम्पूर्ण सदस्य संख्याको कमितिमा ५० प्रतिशत वालिकम हुनुपर्नेछ तर समूहमा प्रयोग्यता वालिका सदस्य नभएमा पनि समूह क्षयमै रहनेछ ।

१४. सदस्यता शुल्क तथा नवीकरण:

- (क) बाल क्लवको सदस्यता शुल्क वा नवीकरण शुल्क वा अन्य कुनै शुल्क बालक्लवले तोके बमोजिम हुनेछ ।
- (ख) बाल समूहका सदस्यले आआफ्ना समूहमा हरेक वर्ष सदस्यता नवीकरण गर्नु पर्नेछ ।

१५. बैठक:

बाल समूहले कमितिमा महिनाको एक पटक बैठक बस्नु पर्नेछ । बैठकको गणपूरक संख्या ५१% को उपरिकात्ताराई मानिनेछ ।

१६. निर्णय:

बाल समूहको बैठकमा बहुमतको निर्णय मात्यहुने छ तर मत बराबर भएमा अध्यक्षले निर्णायक मत दिने सक्ने छ ।

नोट: निर्णय प्रक्रियामा संरक्षक वा सल्लाहकारले मतको प्रयोग गर्न पाउने छैनन् ।

१७. निर्वाचन:

बाल समूहले प्रजातान्त्रिक पद्धति अनुरूप आफ्नो समूहको निर्वाचन पदावधि समाप्त हुनुभन्दा एक महिना पहिले सम्पन्न गर्नुपर्नेछ ।

१८. निर्वाचन अधिकृत :

बाल समूहले आफ्ना संरक्षक एवं सल्लाहकार संघेबाट कमितिमा तीन जना निर्वाचन अधिकृत तोक्नु पर्नेछ । सो मध्ये एक जना मुख्य निर्वाचन अधिकृत रहने छन् । मुख्य निर्वाचन अधिकृतले निर्वाचन प्रक्रिया वा कार्याद्देश आफै निर्धारण गर्नेछ ।

१९. कोषः

- (क) यस बाल समूहसे आफ्नो नामबाट एउटा कोषको स्थापना गर्नेछ ।
- (ख) वैक वा वित्तिय सम्पादन खाता संचालन गर्न समूहले अधिक, कोषाध्यक्ष र संरक्षकको नामबाट सञ्चालन गर्नुपर्नेछ । कोषबाट रकम भिक्नु पर्दा समूहको निर्णय इनिवार्य रूपमा हुनु पर्नेछ । बाल समूह/क्लबको निर्णय अनुसार कोषको रकम खर्च गर्न सकिने छ । वैक खाता बोलका लागि नगरपालिकाको अनिवार्य सिफारिस लिनु पर्नेछ ।
- (ग) कोषमा देहायका स्रोतबाट रकम जम्मा हुनेछः
१. बालबालिकसंग सम्बन्धित निकायबाट प्राप्त सहयोग ।
 २. सहयोग, उपहार ।
 ३. सदस्यता तथा नवीकरण शुल्क ।
 ४. सांस्कृतिक वा विविध रचनात्मक कार्यक्रमबाट उठेको रकम ।
 ५. समूहको प्रकाशनबँड प्राप्त हुने रकम ।
 ६. अन्य सामाजिक संघ संस्थाबाट प्राप्त रकम ।

२०. प्रतिवेदनः

बाल समूहले आफ्नो वार्षिक साधारण सभाबाट पारित वार्षिक प्रतिवेदन नगरपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

२१. संशोधनः

यो निर्देशिका संशोधन गर्दा बाल समूहको साधारण सभाको दुई

तिहाई सदस्यहरुको वहुमतले निर्देशिका संशोधन प्रस्ताव पारित भई नगरपालिकाबाट स्वीकृत भएपछी यो निर्देशिका लागू हुनेछ ।

२२. बचाउः

प्रस्तुत निर्देशिकामा उल्लेखित कुराहरु प्रचलित नेपाल ऐन नियम वा विनियमसँग बाँझिएमा बाँझिएको हदसम्म यस निर्देशिकामा उल्लेखित कुराहरु स्वतःअमान्य हुनेछन् ।

२३. समूहको खारेजी वा विघटनः

कुनै कारणवश समूह खारेजीका परेना वा विघटन हुनगएमा त्यस समूहको सम्पूर्ण चलअचल सम्पत्ति नगरपालिकाको संरक्षणमा सर्नेछ ।

२४. विविधः

१. साधारण सभा:

समूहको साधारण वर्षको एक षष्ठक बस्नेछ । साधारण सभाको सूचना प्रत्येक सदस्यहरुलाई १ महिना अगावै सचिवले दिनु पर्नेछ । साधारण सभामा समूहको वार्षिक कार्य प्रगति प्रतिवेदन, आर्थिक प्रतिवेदन तथा वार्षिक कार्ययोजना सम्बन्धी प्रस्तावहरु निर्णयार्थ समूहले पेश गर्नेछ । साधारणसभाको गणपूरक संख्या समूहका साधारण सदस्यहरुको ५१% को उपस्थितिलाई मानिनेछ ।

२. कार्यविधि बनाउँदैः

निर्देशिकाको उद्देश्य प्राप्तिको लागि समूहले आफूलाई आवश्यक पर्ने विनियम बनाउन सक्नेछन् साथै आवश्यक

समिति र उपसमितिहरूको पनि गठन गर्न सक्नेछन्। यो समितिको कार्यविधि बालसमूह/क्लबले निर्धारण गर्नेछ।

३. संशोधनः:

समूहको निर्देशिका संशोधन गर्न परेमा निर्देशिका संशोधन प्रस्ताव समूहको साधारण सभाको दुई तिहाई वहुमतको निर्णय भई नगरपालिकाबाट स्वीकृत भएपछि मात्र लागु हुनेछ।

४. अविश्वासको प्रस्तावः

समूहको निर्देशिका विपरित कार्य गरेको भनि समितिका कुनै पदाधिकारी नाथि समितिका एक तिहाई सदस्यहरूले गरेको लिखित अविश्वासको प्रस्ताव समूहमा पेश गरेमा सो प्रस्ताव साधारण सभाको दुई तिहाई वहुमतबाट पारित भएमा त्यस्ता पदाधिकारीहरु स्वतः पद मुक्त हुनेछन्।

५. समूहले आफ्नो निर्देशिका एवं पदाधिकारी सदस्य सहितको नामावली नगरपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ।

अनुसूची - ४
तमूहको छाप

(समूहको छापमा समूहको नाम, स्थापना, वर्ष र ठेगाना अनिवार्य रूपमा हुनु पर्नेछ) र लोगो क्लबले निर्णय गरे अनुरूप हुनेछ।

अनुसूची - २

समूहका कार्यसमितिका पदाधिकारीहरु

क्र.सं. पद नाम, घर पूरा ठेगाना सम्पर्क नम्बर हस्ताक्षर

- १ अध्यक्ष
- २ उपाध्यक्ष
- ३ सचिव
- ४ सहसचिव
- ५ कोषाध्यक्ष
- ६ सदस्य
- ७ सदस्य
- ८ सदस्य
- ९ सदस्य
- १० सदस्य
- ११ सदस्य

नोट:

१. यस वमोजिम साधारण सदस्यहरु थप गर्न सकिने छ ।
२. समूहका साधारण सदस्यहरुले प्रत्येक वर्ष सदस्यता नवीकरण गर्नु पर्नेछ ।
३. निर्देशिका वमोजिम आवद्धता एवं सूचीकृत गराउनु पर्ने निकाय वा संस्थामा सम्बन्धित न.पा. वा विद्यालय वा सम्बन्धित संरक्षकत्व प्रदान गरेको संस्थामध्ये कुनै एकको सिफारिस संलग्न हुनु पर्ने छ । सिफारिस साथकार्य समितिका सबै पदाधिकारीहरुको संयुक्त निवेदन नगरपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ ।
४. यस निर्देशिकाको प्रतिवद्धताको लागिवाल समूहको कार्य समितिका

वितांगोड नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
बेतांगोड, भाषा (कोशी प्रदेश, नेपाल)

दत्त प्रगाण-पत्र

आवश्यकता न

धी बाल कलव/बाल सञ्जाल

मिति :.....

जिल्ला पालिका बड़ा
ने को विद्यालय/समुदायमा गठन भएको
..... बाल बलव / सञ्चाललाई यस
पालिकामा आवद्धता गरी बालमैत्री, बालअधिकार संर
क्षण तथा सम्बर्धन सम्बन्धी कार्य सञ्चालन कार्यविधि, २०८० को
परिच्छेद ४ (९) ले व्यवस्था गरेअनुसार सूचीकृतको प्रमाण पत्र
प्रदान गरिएको छ ।

बालअधिकार संरक्षण र सम्वर्द्धन कार्यमा नेपालको संविधान, बालअधिकार सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि १९८९ तथा सबै बालबालिका सम्बन्धी कानूनहरुको अधीनमा रही यस बिर्तामोड नगरपालिकाको बालमैत्री अभियानमा यहाँहरुको सक्रिय सहभागिताको अपेक्षा गर्दछौ ।

प्रमाणित गर्ने

३४

पद :बालकल्याण अधिकारी

दस्तखत :

अनुसूची - 8
पालिका
कोशी प्रदेश, नेपाल

बाल वल्लभ दर्शि किंवाच

अनुसूची - ५

पालिका

कोशी प्रदेश, नेपाल

बाल वलव नवीकरणको दर्ता किताब

क्र. सं.	बाल वलवको नाम	ठेगाना	बाल वलवमा सदस्य संख्या		संरक्षकको नाम	स्थापना मिति	दर्ता नं. र मिति	सम्पर्क नं.	नवीकरण मिति	प्रमाणित गर्ते
			बालक	बालिका						

आज्ञाले,
राधाकृष्ण खतिवडा
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत